EVANGHELIA[1] LUI IESUS HRISTOS FIUL ZEULUI

AUTOR: MATEI
(apostol)

1 Lista genealogiei lui Iesus Hristos

L. 3:23-38

1.Carte a genealogiei[2] lui Iesus Hristos, Fiu al lui David, Fiu al lui Abraam.
2.Abraam a născut[3] pe Isac, iar Isac a născut pe Iacob, iar Iacob a născut pe Iuda şi pe fraţii lui,
3.iar Iuda a născut pe Fares şi pe Zara din Tamar, iar Fares a născut pe Esrom, iar Esrom a născut pe Aram,
4.iar Aram a născut pe Aminadab, iar Aminadab a născut pe Naason, iar Naason a născut pe Salmon,
5.iar Salmon a născut pe Boaz din Rahab, iar Boaz a născut pe Obed din Rut, iar Obed a născut pe Iese,
6.iar Iese a născut pe David – regele, iar David a născut pe Solomon din văduva lui Urie,
7.iar Solomon a născut pe Roboam, iar Roboam a născut pe Abia, iar Abia a născut pe Asa,
8.iar Asa a născut pe Iosafat, iar Iosafat a născut pe Ioram, iar Ioram a născut pe Ozia,
9.iar Ozia a născut pe Ioatam, iar Ioatam a născut pe Ahaz, iar Ahaz a născut pe Ezechia,
10.iar Ezechia a născut pe Manase, iar Manase a născut pe Amon, iar Amon a născut pe Iosia,
11.iar Iosia a născut pe Iehonia, şi pe fraţii lui pe timpul deportării în Babilon.
12.Iar după deportarea în Babilon, Iehonia a născut pe Salatiel, iar Salatiel a născut pe Zorobabel,
13.iar Zorobabel a născut pe Abiud, iar Abiud a născut pe Eliachim, iar Eliachim a născut pe Azor,
14.iar Azor a născut pe Sadoc, iar Sadoc a născut pe Achim, iar Achim a născut pe Eliud,
15.iar Eliud a născut pe Eleazar, iar Eleazar a născut pe Matan, iar Matan a născut pe Iacob,
16.iar Iacob a născut pe Iosif, bărbatul Mariei, din care S-a născut Iesus Cel zis Hristos[4].
17.Deci toate generaţiile de la Abraam până la David au fost patrusprezece generaţii; şi de la David până la deportarea în Babilon, patrusprezece generaţii; şi de la deportarea în Babilon până la Hristos, patrusprezece generaţii.

Naşterea lui Iesus Hristos

L. 1:26-38; 2:1-7

18.Iar naşterea lui Iesus Hristos a fost astfel: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, înainte de a fi ei împreună, s-a aflat[5] însărcinată[6] din[6a] Spirit Sfânt.
19.Însă Iosif, bărbatul ei, drept fiind şi nevrând să o expună public[7], a vrut[8] să o lase pe ascuns.
20.Dar cugetând[8a] el la acestea, iată! Un înger al lui Iehova i s-a arătat în vis, zicând: Iosif, fiu al lui David! Să nu fi înfricat să iei la tine pe Maria, nevasta ta; pentru că ce a fost conceput[9] în ea, este din Spirit Sfânt.
21.Iar ea va naşte un Fiu, şi vei chema numele Lui, Iesus[10]; pentru că El va salva pe poporul Lui de păcatele lor.
22.Iar toate acestea s-au făcut ca să fie împlinit ce a fost spus de Iehova prin profetul, zicând:
23.Iată! Fecioara va fi însărcinată[11] şi va naşte un Fiu, şi vor chema numele Lui, Emanuel; care este tradus: Cu noi este Zeul.
24.Iar Iosif, trezindu-se din somn, a făcut cum i-a ordonat îngerul lui Iehova, şi a luat la el pe nevasta lui.
25.Dar nu a cunoscut-o până ce a născut un Fiu; şi a chemat numele Lui, Iesus.

2 Sosirea magilor din răsărit la Ierusalim şi întrevederea lor cu regele Irod cel Mare

1.Iar Iesus fiind născut în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod[12], iată! Au sosit magi[13] de la răsărituri la Ierusalim,
2.zicând: Unde este Regele născut al iudeilor? Pentru că am văzut steaua Lui în răsărit şi am venit să ne închinăm Lui.

[1]Vestea bună; Bunavestire, Binevestirea (în greacă: ev = bine şi anghelia = veste). [2]→ originii. [3]→ a conceput; a generat. [4]în greacă Hristos înseamnă: Uns, şi este traducerea din ebraică a lui Maşiah sau Mesiah (adică: Mesia). [5]← a fost găsită. [6]← având în pântece. [6a] În greacă: ek = din; dinspre. [7]→ să o denunţe. [8]→ şi-a propus; a intenţionat. [8a]reflectând; meditând, gândind. [9]→ zămislit; format. [10]în ebraică: Ieşua sau Ioşua (care transliterat în greacă este: Iesus) care se traduce: Iehova este salvare. [11]← va avea în pântece. [12]Herodes cel Mare, regele Palestinei (evreilor) sub romani între 37-13 martie 4 î.H. [13]astrologi

3.Dar auzind, regele Irod s-a tulburat, și tot Ierusalimul cu el.
4.Și strângând împreună pe toți marii preoți și pe cărturarii poporului, s-a informat de la ei unde trebuia să se nască Hristosul[14].
5.Iar ei i-au zis: În Betleemul Iudeii; pentru că așa a fost scris prin profetul:
6.Și tu, Betleem, pământ al lui Iuda, nicidecum nu ești mai neînsemnat între domnitorii[16] lui Iuda; pentru că din tine va ieși un Conducător[17] care va păstori pe poporul Meu, Israel.
7.Atunci Irod, chemând magii pe ascuns, a aflat întocmai de la ei timpul stelei apărută.
8.Și trimițându-i la Betleem, a zis: Ducându-vă, cercetați exact despre Copilaș; iar când aveți să aflați, vestiți-mi; pentru ca și eu, venind, să mă închin Lui.
9.Iar ei auzindu-l, pe regele au plecat. Și iată! Steaua pe care au văzut-o în răsărit mergea înaintea lor; până ce venind, a stat deasupra lor unde era Copilașul.

Sosirea Magilor la Betleem

10.Văzând însă steaua, s-au bucurat cu bucurie tare mare.
11.Și venind în casă, au văzut copilașul cu Maria, mama Lui; și prosternându-se[18] s-au închinat Lui, și deschizând tezaurele[19] lor, I-au adus daruri: Aur și tămâie și smirnă.
12.Și fiind divin – încunoștințați în vis să nu se întoarcă la Irod, s-au depărtat spre țara lor pe alt drum.

Refugierea în Egipt

13.Iar ei fiind depărtați, iată! Un înger al lui Iehova se arată în vis lui Iosif, zicând: Sculându-te, ia Copilașul și pe mama Lui, și fugi în Egipt, și rămâi[20] acolo până am să îți spun; pentru că Irod are de gând[21] să caute Copilașul ca să îl piardă[22].
14.Iar el, sculându-se, a luat Copilașul și pe mama Lui, noaptea, și s-a retras în Egipt.
15.Și a fost acolo până la sfârșitul[23] lui Irod; ca să fie împlinit ce a fost spus de Iehova prin profetul, care zice: Din Egipt am chemat pe Fiul Meu.

Irod ordonă să fie omorâți copii până la doi ani

16.Atunci Irod, văzând că a fost înșelat de magi, s-a mâniat tare; și trimițând, a omorât pe toți băieții cei din Betleem și în hotarele lui, de la doi ani în jos; potrivit cu timpul pe care l-a aflat întocmai de la magi.
17. Atunci a fost împlinit ce a fost spus prin profetul Ieremia, zicând:
18. O voce a fost auzită în Rama; [tânguire], plâns și jale multă; Rahela plângând copiii ei, și nu a vrut să fie consolată[24], pentru că nu mai sunt.

Întoarcerea din Egipt la Nazaret

L. 2:39

19.Sfârșind[25] însă Irod, iată! Un înger al lui Iehova se arată în vis lui Iosif, în Egipt,
20.zicând: Sculându-te, ia Copilașul și pe mama Lui, și du-te în țara lui Israel; pentru că au murit cei căutând sufletul[26] Copilașului.
21.Iar el, sculându-se, a luat Copilașul și pe mama Lui, și a intrat în țara lui Israel.
22. Auzind însă că Arhelaos domnește ca rege peste Iudeea în locul tatălui său Irod, s-a temut să se ducă acolo; dar fiind divin – încunonștințat în vis, s-a retras în părțile Galileii.
23.Și venind, a locuit într-o cetate zisă Nazaret; ca să fie împlinit ce a fost spus prin profeți, că va fi chemat Nazarinean.

3 Lucrarea lui Ioan Botezătorul în deșertul Iudeii

Mc. 1:1-8; L. 3:1-18; I. 1:6-8; I. 1:19-28.

1.În zilele acelea[26a] vine Ioan Botezătorul[27], predicând în deșertul Iudeii,
2.zicând: Pocăiți-vă! Pentru că s-a apropiat Regatul cerurilor.
3.Pentru că acesta este cel spus[28] prin profetul Isaia, zicând: O voce a unuia strigând în deșert: Pregătiți calea lui Iehova! Faceți drepte cărările Lui!
4.Iar acest Ioan avea veșmântul lui din peri de cămilă, și o centură de piele în jurul șalelor lui; iar hrana lui era lăcuste și miere sălbatică.
5.Atunci ieșeau la el Ierusalimul, și toată Iudeea, și toată împrejurimea Iordanului;
6.și erau botezați[29] de el în râul Iordan, mărturisind[30] păcatele lor.
7.Dar văzând mulți dintre farisei și saduchei venind la botez[31], le-a zis: Pui de vipere! Cine v-a arătat[32]

[14]Unsul: Mesia. [16]în greacă: hegemonos = domnitor; guvernator. [17]sau: principe (în greacă: egumenos). [18]← căzând (cu fața la pământ). [19]comorile. [20]←fi. [21]intenționează. [22]→omoare. [23]→decesul (în 13 martie 4 î.H). [24]mângâiată. [25]→decedând. [26]→viața. [26a]anul 29 d.H primăvara. [27]← (S)cufundătorul (în greacă: Baptistes). [28]→anunțat; prezis. [29]← (s)cufundați (în greacă: ebaptizonto). [30]→(în mod) public. [31]←(s)cufundare (în greacă: baptisma). [32]→învățat; prevenit.

să fugiți de mânia viitoare?
8.Faceți deci roadă vrednică de pocăință.
9.Și să nu gândiți că ziceți[33] în sine: Avem tată pe Abraam! Pentru că vă zic: Zeul, din pietrele acestea poate ridica copii lui Abraam.
10.Dar deja securea stă la rădăcina pomilor; deci, orice pom, nefăcând roadă bună, este tăiat și este aruncat în foc.
11.Eu vă botez[34] doar în apă, spre pocăință; dar Cel venind după mine este mai tare decât mine, ale cărui sandale nu sunt vrednic să le duc. El vă va boteza[35] în Spirit Sfânt și foc;
12.lopata[36] căruia este în mâna Lui, și va curăți complet aria Lui, și va strânge grâul Lui în depozit, dar pleava o va arde cu foc nestins.

Botezul lui Iesus Hristos[36a]

Mc. 1:9-11; L. 3:21-22; I. 1:29-34;

13.Atunci vine Iesus din Galileea la Iordan, către Ioan, pentru a fi botezat de el.
14.Dar Ioan Îl oprea, zicând: Eu am nevoie să fiu botezat de tine, și Tu vii la mine?
15.Răspunzând însă, Iesus a zis: Lasă acum! Pentru că așa ne este potrivit să împlinim toată dreptatea. Atunci el Îl lasă.
16.Iar Iesus fiind botezat, S-a suit îndată din apă; și iată! Cerurile au fost deschise și el[37] a văzut un Spirit al Zeului coborând ca un porumbel, venind peste El.
17.Și iată! O voce din ceruri, zicând: Iată! Acesta este Fiul Meu Cel iubit, [- în care am bună plăcere -].

4 Încercarea lui Iesus Hristos

Mc. 1:12-13; L. 4:1-13

1.Atunci Iesus a fost dus de Spiritul în deșert, ca să fie încercat[38] de Diavolul.
2.Și postind patruzeci de zile și patruzeci de nopți, la urmă a flămânzit.
3.Și apropiindu-se, ispititorul I-a zis: Dacă ești Fiu al Zeului[39]spune ca pietrele acestea să se facă[40] pâini.
4.Dar El, răspunzând a zis: A fost scris: Nu numai cu pâine va viețui omul, ci cu orice cuvânt ieșind prin gura Zeului.
5.Atunci Diavolul Îl ia în sfânta cetate, și L-a pus pe streașina[41] unei clădiri din curtea templului,
6.și Îi zice: Dacă ești Fiu al Zeului, aruncă-Te jos; pentru că a fost scris: Îngerilor Lui va ordona pentru Tine, și Te vor purta pe mâini; nu cumva să lovești piciorul Tău de vreo piatră.
7.Iesus i-a zis: Iarăși a fost scris: Să nu pui la încercare[43] pe Iehova, Zeul Tău.
8.Diavolul Îl ia iarăși pe un munte tare înalt; și Îi arată toate regatele lumii și gloria lor;
9.și I-a zis: Toate acestea Ți le voi da, dacă, prosternându-Te[44] ai să Te închini mie.
10.Atunci Iesus îi zice: Mergi, Satan! Pentru că a fost scris: La Iehova, Zeul tău să te închini și singur[45] Lui să Îi servești[46].
11.Atunci Diavolul Îl lasă; și iată! Niște îngeri s-au apropiat și Îi serveau Lui[47].

Iesus începe misiunea în Galileea

Mc. 1:14-15; L. 4:14-15

12.Auzind însă că Ioan a fost arestat, S-a retras în Galileea.
13.Și părăsind Nazaretul, venind, a locuit în Capernaum, lângă mare[48], în hotarele[49] lui Zabulon și Neftali;
14.ca să fie împlinit ce a fost spus prin profetul Isaia, zicând:
15.Pământ[50] al lui Zabulon și pământ al lui Neftali, pe o cale a mării; dincolo de Iordan, Galileea națiunilor.
16.Poporul cel șezând în întuneric, a văzut o lumină mare; și celor șezând într-un ținut și o umbră a morții, le-a răsărit lumină.
17.De atunci a început Iesus să predice și să zică: Pocăiți-vă, pentru că s-a apropiat Regatul cerurilor.

Chemarea primilor discipoli: Petru, Andrei, Iacob și Ioan

Mc. 1:16-20; L. 5:1-11; I. 1:40-42

18.Iar umblând pe lângă Marea Galileii, a văzut doi frați: Pe Simon, cel zis Petru, și pe Andrei, fratele

[33]→să nu considerați că puteți zice. [34]←vă (s)cufund (în greacă: baptizo). [35]←vă va (s)cufunda. [36]→lopata de vânturat. [36a]în toamna anului 29 d.H. [37] →Ioan. [38]ispitit; tentat. [39]sau: Fiu de Zeu. [40] →să devină. [41]acoperișul. [42] sau: Fiu de Zeu. [43]→să nu testezi. [44]← căzând (cu fața la pământ). [45] →numai. [46]← (să îi aduci) serviciu sacru. [47]←Îi diaconeau Lui. [48]Marea Tiberiadei; sau a Galileii; sau lacul Ghenezaret. [49] →ținuturile; districtele. [50/51] →țară.

lui, aruncând o plasă în mare; pentru că erau pescari.
19.Şi le zice: Veniţi după Mine, şi vă voi face pescari de oameni.
20.Iar ei, lăsând îndată plasele, I-au urmat Lui.
21.Şi mergând de acolo mai înainte, a văzut pe alţi doi fraţi: Pe Iacob al lui Zebedei, şi pe Ioan, fratele lui, în corabie cu Zebedei, tatăl lor, reparându-şi plasele; şi i-a chemat.
22.Iar ei, lăsând îndată corabia şi pe tatăl lor, L-au urmat.
23.Şi El străbătea prin toată Galileea, învăţându-i în sinagogile lor, şi predicând Evanghelia[52] Regatului; şi vindecând orice boală şi orice slăbiciune în popor.
24.Şi s-a dus zvonul despre El în toată Siria; şi I-au adus pe toţi cei având rău[53] suferind de diferite boli şi chinuri[53a], pe demonizaţi, şi pe epileptici, şi pe paralitici; şi El îi vindeca.
25.Şi Lui I-au urmat mulţimi multe din Galileea şi Dekapolis şi Ierusalim şi Iudeea şi de dincolo de Iordan.

5 Predica lui Iesus de pe munte. Sfinţenia prin suferinţă este fericirea

L. 6:20-26

1.Văzând însă mulţimile, S-a suit pe munte; şi, aşezându-Se, s-au apropiat de El discipolii Lui.
2.Şi deschizând gura Lui, îi învăţa, zicând:
3.Fericiţi sunt cei săraci cu spiritul, pentru că al lor este Regatul cerurilor.
4.Fericiţi sunt cei plângând, pentru că ei vor fi mângâiaţi[54].
5.Fericiţi sunt cei blânzi, pentru că ei vor moştenii pământul.
6.Fericiţi sunt cei flămânziţi şi însetaţi după dreptate, pentru că ei vor fi săturaţi.
7.Fericiţi sunt cei miloşi, pentru că ei vor fi miluiţi.
8.Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, pentru că ei vor vedea pe Zeul.
9.Fericiţi sunt cei făcători de pace, pentru că ei vor fi chemaţi fii ai Zeului.
10.Fericiţi sunt cei persecutaţi din cauza dreptăţii, pentru că al lor este Regatul cerurilor.
11.Fericiţi sunteţi când au să vă defăimeze[55], şi au să vă persecute; şi minţind, au să zică orice rău împotriva voastră, din cauza Mea.
12.Bucuraţi-vă şi veseliţi-vă, pentru că plata[55a] voastră este multă în ceruri; fiindcă aşa au persecutat pe profeţii cei dinaintea voastră.

Discipolii sunt sarea şi lumina

L. 11:33-36

13.Voi sunteţi sarea pământului; dar dacă sarea are să se strice, cu ce va fi făcută sărată? Pentru nimic nu mai are tărie, decât numai să fie aruncată afară pentru a fi călcată de oameni.
14.Voi sunteţi lumina lumii. O cetate aşezată deasupra muntelui nu poate fi ascunsă.
15.Nici nu aprind oamenii o lampă şi o pun sub baniţă; ci pe lampadar, şi străluceşte pentru toţi cei din casă.
16.Aşa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre bune şi să glorifice pe Tatăl vostru Cel ce este în ceruri.

Despre lege, profeţi şi Regatul cerurilor

17.Să nu consideraţi[56] că am venit să desfiinţez legea sau profeţii; nu am venit să desfinţez[56a], ci să împlinesc[57].
18.Pentru că adevărat vă zic: Până nu are să treacă cerul şi pământul, nu are să treacă nicidecum vreo iotă sau liniuţă din lege până ce au să se facă[58] toate.
19.Deci care are să desfiinţeze[59] unu dintre ordinele acestea cele mai neînsemnate şi are să înveţe aşa oamenii, va fi chemat cel mai neînsemnat în regatul cerurilor; dar care are să facă[60] şi să îi înveţe, acesta va fi chemat mare în Regatul cerurilor.
20.Pentru că vă zic: Dacă dreptatea voastră nu are să întreacă cu mult pe cea a cărturarilor şi a fariseilor, nicidecum nu aveţi să intraţi în Regatul cerurilor.

Împlinirea legii: Despre ucidere

21.Aţi auzit că s-a spus celor din vechime: Să nu ucizi! Iar care are să ucidă va fi supus judecăţii[61].

[52]←Vestea bună; Bunavestire; Binevestirea (în greacă: ev = bine şi anghelia = veste). [53]→bolnavi. [53a]←în greacă: basano = chin. [54]consolaţi. [55]→ocărască. [55a]←în greacă: mistos = plată; salar; soldă. [56]→gândiţi; cugetaţi; presupuneţi; socotiţi. [56a]în greacă: katalisai. [57]sau: îndeplinesc. [58]→să se împlinească; să decurgă; să aibă loc. [59]→să dezlege; să calce; să anuleze (în greacă: lio). [60]→să împlinească; să practice; să înfăptuiască. [61]sau pasibil de judecată.

4.1. NUMELE

Toate izvoarele istorice coincid în desemnarea personajului care constituie obiectul acestei cărţi cu numele de *Iisus,* în latină *Jesus,* provenit, la rândul lui, din forma greacă *Iēsous*[1] Forma ebraică sau aramaică este *Ieşua,* iar în dialectul galileean al aramaicii, limba maternă a lui Iisus, numele se pronunţa *Ieşú.* Mai târziu, începând din sec. III, în aramaica babiloniană şi în siriacă accentul s-a deplasat pe silaba anterioară şi pronunţarea a devenit *Iéşu.* Pe de altă parte, numele propriu *Ieşua* este abrevierea formei *Iehoşua,* singura utilizată până în epoca exilului babilonian (sec. VI î.H.): aşa se numea, de exemplu, charismaticul succesor al lui Moise[2].

Este vorba despre un nume biblic cunoscut, al mai multor figuri care apar în Scripturile iudaice şi care, printre evreii din Palestina sec. I î.H.–II d.H., era foarte frecvent. O dovedesc inscripţiile de pe osuarele din epocă şi Josephus Flavius, care îl menţionează în scrierile sale de douăzeci de ori, în forma greacă *(Iēsous).* Cum subliniază G. Barbaglio, se întâlneşte de la rezistenţi antiromani (Iisus, fiul lui Şafat; v. Războiul 3,9,6) până la profeţi (Iisus, fiul lui Ananias; v. Războiul 6,5,3); este şi numele unui mare preot de la Templul din Ierusalim: Iisus, fiul lui Phabes (Antichităţi, 15,9,3).

Uzul frecvent face necesară adăugarea unei determinări care să precizeze persoana despre care e vorba. Iisus este numit după satul său de origine (Nazaret) sau cu supranumele (*Crist, Cristos, Hristos,* care înseamnă „unsul", traducerea greacă a lui *Mesia*). Supranumele va înlocui repede numele, astfel că Josephus Flavius se referă la Iisus ca la cel „care este numit Mesia/Crist" (v. *2.2.1.1.*). La fel se referă autorii romani Tacitus, Plinius şi Suetonius (v. *2.2.2.*). În comunităţile creştine timpurii apărute în afara cadrului iudaismului (de exemplu, comunităţile pauline), se vor menţine însă şi numele şi supranumele,

---

[1] Transliterarea vocalelor iniţiale ale formei greceşti explică forma Iisus (alături de Hristos) din limba română, intrată în tradiţia Bisericii, deşi forma curentă Isus Cristos este la fel de corectă.

[2] În Biblia Ortodoxă românească: Iosua.

22.Eu însă vă zic: Oricine, fiind mâniat cu fratele său va fi supus judecății[62]; iar care are să zică fratelui său: Raca[63], va fi supus Sinedriului[64]; iar care are să zică: Nebunule[64a] va fi supus gheenei[64b] focului.
23.Deci dacă ai să aduci darul tău la altar, și acolo ai să îți amintești că fratele tău are ceva contra ta;
24.lasă darul tău acolo înaintea altarului, și mergi întâi să te împaci cu fratele tău, și apoi venind, adu darul tău.
25.Fi binevoitor cu adversarul tău repede, până când ești cu el pe drum; ca nu cumva adversarul tău să te predea judecătorului și judecătorul gardinaului[65], și să fi aruncat în închisoare.
26.Adevărat vă zic: Nicidecum nu ai să ieși de acolo, până ai să restitui ultimul codrant[66].

Despre adulter

M. 19:8-9; Mc. 10:2-12; L. 16:18.

27.Ați auzit că s-a zis [celor din vechime]: Să nu comiți adulter.
28.Eu însă vă zic: Oricine, privind la o femeie ca să o poftească, deja a comis adulter cu ea în inima lui.
29.Iar dacă ochiul tău cel drept te face să te poticnești[67], scoate-l și aruncă-l de la tine; pentru că îți este de folos să piară[67a] unu din mădularele tale, și să nu fie aruncat întreg trupul tău în gheena.
30.Și dacă mâna ta cea dreaptă te face să te poticnești[68], tai-o și arunc-o de la tine; pentru că îți este de folos să piară[68a], unul din mădularele tale, și să nu se ducă întreg trupul tău în gheena.

Despre divorț

31.Și s-a spus: Care are să lase[69] nevasta lui, să îi dea carte[70] de despărțire.
32.Dar Eu vă zic: Oricine, lăsând[71] nevasta lui, fără motiv de curvie, o face să comită adulter; și care are să se însoare cu o lăsată[72], comite adulter.

Despre jurământ

M. 23:16-22

33.Iarăși ați auzit că s-a spus celor din vechime: Să nu juri fals, ci să împlinești față de Iehova jurămintele tale.
34.Eu însă vă zic: Nu jurați nicidecum; nici pe altar, pentru că este tronul Zeului;
35.nici pe pământ pentru că este un scăunel al picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, pentru că este o cetate a marelui rege;
36.nici pe capul tău să nu juri, pentru că nu poți face un păr alb sau negru.
37.Cuvântul vostru să fie: Da, da; nu, nu[73]; iar ce este mai mult decât acestea, este de la cel rău.

Despre răzbunare

L. 6:27-36

38.Ați auzit că s-a spus: Ochi pentru ochi, și dinte pentru dinte.
39.Dar Eu vă zic: Nu vă împotriviți celui[74] rău; ci, oricui te lovește în obrazul tău cel drept, întoarce-i și pe celălalt.
40.Și celui vrând să se judece cu tine și să ia chitonul[75] tău, lasă-i și mantia.
41.Și oricine te va obliga să mergi cu el o milă, mergi cu el două.
42.Celui cerându-ți, dă-i; iar pe cel vrând să se împrumute de la tine, nu îl refuza.

Iubirea dușmanilor

43.Ați auzit că s-a spus: Să iubește pe aproapele tău, și să urăști pe dușmanul tău.
44.Dar Eu vă zic: Iubiți pe dușmanii voștri, [binecuvântați pe cei blestemându-vă, faceți bine celor care vă urăsc] și rugați-vă pentru cei [purtându-se rău cu voi și] persecutându-vă;
45.ca să vă faceți[76] fii ai Tatălui vostru Cel ce este în ceruri; pentru că El răsare soarele Lui peste răi și buni, și plouă peste drepți și nedrepți.
46.Pentru că, dacă iubiți pe cei iubindu-vă, ce plată[76a] aveți? Oare nu fac și perceptorii[77] la fel?
47.Și dacă aveți să salutați numai pe frații voștri, ceva deosebit faceți[78]? Nu fac și națiunile la fel?
48.Voi deci, fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc este desăvârșit.

[62]→judecății tribunalului. [63]←prost. [64]Consiliul și Tribunalul religios suprem al evreilor format din 70 de membrii și condus de marele preot (arhiereu). [64a]în greacă: moros = stupid; irațional. [64b]Gheena – Valea lui Hinom (în ebraică: „geh-hinom" conform Iosua 18:16), un loc în afara Ierusalimului, unde se ardeau gunoaie și se aruncau cadavrele animalelor și ale criminalilor, peste care se arunca sulf pentru întreținerea focului; acest cuvânt apare de 12 ori în Noul Testament. [65]→executorului. [66]monedă valorând a șaizeci și patra parte dintr-un dinar. [67, 68]→să păcătuiești. [67a, 68a]în greacă: apoletai = să piară. [69]→să divorțeze de. [70]→certificat. [71]→divorțând de. [72]→divorțată. [73]sau: da? da!; nu? nu!; sau: da! să fie da!, nu! să fie nu! [74]→omului. [75]→cămașa; veșmânt interior. [76]→să deveniți. [76a]←în greacă: mistos = plată; salar; soldă. [77]vameșii (încasatorii de taxe). [78]→ce exces faceți?

6 Despre milostenie

1.Feriți-vă[79] însă, să nu faceți dreptatea[80] voastră înaintea oamenilor pentru a fi priviți de ei; pentru că desigur nu aveți plată[80a] de la Tatăl vostru Cel ce este în ceruri.
2.Deci, când faci milostenie, să nu răsuni cu trompeta înaintea ta, precum fac ipocriții[81] în sinagogi și pe ulițe, ca fie glorificați de oameni. Adevărat vă zic: Ei primesc plata lor.
3.Tu însă făcând milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta ta,
4.ca să fie milostenia ta în ascuns; și Tatăl Tău Cel văzând în ascuns, îți va înapoia[82].

Despre rugăciune. Iesus îi învață pe discipoli rugăciunea Tatăl nostru

L. 11:1-4

5.Și când vă rugați, nu fiți ca ipocriții; pentru că le place să se roage stând în sinagogi și în colțurile străzilor, ca să se arate oamenilor. Adevărat vă zic: Ei primesc plata lor.
6.Dar tu, când ai să te rogi, intră în cămăruța ta, și încuind ușa ta, roagă-te Tatălui Cel ce este în ascuns[83]; Și Tatăl Tău Cel văzând în ascuns, îți va înapoia[85].
7.Iar rugându-vă, să nu repetați cuvinte ca națiunile; pentru că lor le pare[85a] că prin multa lor vorbire vor fi ascultați.
8.Deci să nu fiți asemănați cu ei; pentru că Tatăl vostru știe de cele ce aveți nevoie înainte de a cere voi de la El.
9.Deci voi, rugați-vă așa: Tatăl nostru Cel ce ești în ceruri! Fie sfințit Numele Tău;
10.vie Regatul tău; facă-se voința Ta, precum în cer așa și pe pământ;
11.pâinea noastră cea pentru trăire[86], dă-ne-o astăzi;
12.și ne iartă greșelile[87] noastre, precum și noi am iertat greșiților[88] noștri;
13.și să nu ne duci în încercare[89], ci izbăvește-ne de cel rău. [pentru că al Tău este Regatul și puterea și gloria în eternități; amin].
14.Pentru că, dacă aveți să iertați oamenilor greșelile lor, vă va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc;
15.dar dacă nu aveți să iertați oamenilor, [greșelile lor] nici Tatăl vostru nu va ierta greșelile voastre.

Despre post

16.Iar când aveți să postiți, nu fiți triști, ca ipocriții[90]; pentru că desfigurează fețele lor ca să se arate oamenilor postind. Adevărat vă zic: Ei primesc plata lor.
17.Tu însă, postind, unge capul tău și spală fața ta:
18.ca să nu te arăți oamenilor postind, ci Tatălui Tău, Cel ce este în ascuns[91]; și Tatăl Tău Cel văzând în ascuns[92], îți va înapoia.[93]

Tezaurele cerești sunt eterne

L. 11:34-36; 12:33,34

19.Nu vă strângeți[94] tezaure pe pământ; unde strică molie și rugină, și unde hoții, sparg[95] și fură.
20.Strângeți-vă[96] însă tezaure[97] în cer; unde nu strică nici molie nici rugină, și unde nu sparg[98] hoții nici nu fură!
21.Pentru că unde este tezaurul tău, acolo va fi și inima ta.

Despre ochiul spiritual

22.Lampa trupului este ochiul. Dacă deci ochiul tău are să fie limpede[99], întreg trupul tău va fi luminos.
23.Dar, dacă ochiul tău are să fie rău, întreg trupul tău va fi întunecos. Deci, dacă lumina cea din tine este întuneric, cât de mult este întunericul!

Despre duplicitatea servirii la doi domni

24.Nici unul nu poate sclaviza[100] la doi domni; pentru că sau va urî pe unul, și va iubi pe celălalt, sau se va ține[101] de unu, și va disprețui pe celălalt. Nu puteți sclaviza Zeului, și lui Mamona[103].

Despre îngrijorările cerești

L. 12:22-31

25.De aceea vă zic: Nu vă îngrijorați pentru sufletul[104] vostru, ce să mâncați sau ce să beți; nici pentru trupul vostru, ce să îmbrăcați. Oare nu este sufletul[105] mai mult decât hrana, și trupul decât veșmântul?

[79]sau: luați seama; fiți atenți. [80]→faptele voastre drepte. [80a]← în greacă: mistos = plată; salar; soldă. [81]fățarnicii. [82+85]→restitui; recompensa. [83+84]→în loc ascuns. [85a]sau: ele consideră. [86]← cea suficientă (necesară) pentru existența zilnică; pentru subzistență (în greacă: epipousion). [87]← datoriile. [88]← datornicilor. [89]→să nu ne bagi (introduci) la încercare (tentație). [90]fățarnicii. [91+92]→în loc ascuns (secret). [93]→va restitui; va recompensa. [94+96]→acumulate. [95-98]← sapă. [97]comori; bogății. [99]→clar; curat. [100-102]→nu poate (puteți) servi ca sclav. [101]→alipi. [103]Mamon era zeul bogățiilor la sirieni. [104-105]→viața.

26.Uitați-vă la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu strâng în depozite; și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi mult mai deosebiți[106] decât ele?
27.Dar cine dintre voi; îngrijorându-se, poate adăuga un cot la satura lui?
28.Și pentru veșmânt, de ce vă îngrijorați? Observați crinii câmpului cum cresc! Nu se ostenesc nici nu torc;
29.vă spun însă, că nici Solomon, în toată gloria lui, nu a fost îmbrăcat ca unu dintre aceștia.
30.Iar dacă astfel îmbracă Zeul, iarba câmpului, care astăzi fiind și mâine fiind aruncată în cuptor; oare nu cu mult mai mult pe voi[107], puțini - credincioși?
31.Deci, să nu fiți îngrijorați, zicând:Ce o să mâncăm? Sau: Ce o să bem? Sau: Cu ce o să ne îmbrăcăm?
32.Pentru că națiunile caută toate acestea; pentru că Tatăl vostru Cel ceresc știe că aveți nevoie de toate acestea.
33.Căutați dar întâi Regatul [Zeului] și dreptatea Lui, și toate acestea vi se vor adăuga.
34.Deci, nu fiți îngrijorați pentru mâine, pentru că mâine va fi îngrijorată de ea. Ajunge zilei răutatea ei.

7 Despre raportul cu semenii

L. 6:37-38; 6:41,42

1.Nu judecați, ca să nu fiți judecați!
2.Deoarece, cu care judecată judecați, veți fi judecați; și cu care măsură măsurați, vi se va măsura.
3.De ce însă vezi paiul cel din ochiul fratelui tău, dar nu observi bârna din ochiul tău?
4.Sau, cum vei zice fratelui tău: Lasă[108] să scot paiul din ochiul tău; și iată! Bârna este în ochiul tău?
5.Ipocritule[109], scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea clar[110] să scoți paiul din ochiul fratelui tău.
6.Să nu dați ceea ce este sfânt câinilor, nici nu aruncați perlele[111] voastre înaintea porcilor; ca nu cumva să le calce în picioarele lor, și întorcându-se, să vă sfâșie.

Despre stăruința în rugăciune

L. 11:9-13

7.Cereți, și vi se va da; căutați, și veți găsi; bateți, și vi se va deschide.
8.Pentru că oricine cerând, primește; și cel căutând, găsește; iar celui bătând, i se deschide.
9.Sau cine dintre voi este omul, căruia fiul său îi va cere pâine, el îi va da piatră?
10.Sau de va cere și pește, îi va da șarpe?
11.Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune copiilor voștri; cu atât mai mult Tatăl vostru Cel ce este în ceruri, va da daruri bune celor cerând de la El.
12.Deci toate câte vreți să vă facă oamenii, așa faceți-le și voi; pentru că aceasta este legea și profeții.

Despre poarta cea strâmtă

L. 13:24

13.Intrați prin poarta îngustă; pentru că largă este poarta, și lată este calea cea ducând spre pierzare[109a]; și mulți sunt cei intrând pe ea.
14.Pentru că strâmtă este poarta, și îngust este drumul cel ducând spre viață; și puțini sunt cei găsindu-l.

Despre profeții falși

L. 6:43-44

15.Feriți-vă de profeții mincinoși, cei care vin la voi în veșminte de oi; dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori.
16.După roadele lor îi veți recunoaște. Oare se culeg struguri de pe spini, și măsline de pe mărăcini?
17.Astfel, orice pom bun, face roade bune; dar pomul putred, face poame rele.
18.Nu poate un pom bun, să aducă roade rele; nici un pom putred, să facă roade bune.
19.Orice pom, nefăcând roadă bună, este tăiat și este aruncat în foc.
20.Așadar, după roadele lor îi veți recunoaște.

Despre creștinii falși

21.Nu oricine zicându-mi: Domnule! Domnule! Va intra în Regatul cerurilor; ci cel făcând voința Tatălui Meu Cel ce este în ceruri.
22.Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Domnule! Domnule! Nu în Numele Tău am profețit, și nu am scos demoni în Numele Tău, și nu în Numele Tău am făcut multe lucrări puternice?[112]

[106]→mai valoroși; mai de preț. [107]→vă va îmbrăca pe voi. [108]→lasă-mă. [109]fățarnicule. [110]→limpede. [111]mărgăritarele.
[109a]←în greacă: apoleia = pierzare; pierdere. [112]sau: lucrări de putere (adică minuni).

23.Şi atunci le voi declara: Niciodată nu v-am cunoscut; depărtaţi-vă de la Mine, cei făcând nelegiuirea.

Practicarea acestui program spiritual: Parabola casei zidite pe piatră şi a casei pe nisip

L. 6:46-49

24.Deci, oricine, care aude cuvintele acestea ale Mele şi le face, va fi asemănat cu un bărbat cumpătat[113], care a construit casa lui pe piatră[114].
25.Şi a coborât ploaia, şi au venit râurile, şi au suflat vânturile, şi au lovit în casa aceea, şi nu a căzut; pentru că fusese întemeiată[115] pe piatră.
26.Şi oricine, auzind cuvintele acestea ale Mele şi nu le face, va fi asemănat cu un bărbat nebun[115a], care a construit casa lui pe nisip.
27.Şi a coborât ploaia, şi au venit râurile, şi au suflat vânturile, şi au izbit în casa aceea, şi a căzut; şi căderea ei a fost mare.
28.Apoi, când Iesus a sfârşit cuvintele acestea, mulţimile erau mirate de învăţătura Lui,
29.pentru că îi învăţa ca având autoritate, şi nu ca şi cărturarii lor.

8 Vindecarea unui lepros

Mc. 1:40-45; L. 5:12-16

1.Iar coborând de pe munte, Lui I-au urmat mulţimi multe.
2.Şi iată! Un lepros, apropiindu-se, I s-a închinat, zicând: Domnule! Dacă vrei poţi să mă curăţeşti.
3.Şi întinzând El mâna, s-a atins de el, zicând: Vreau, fi curăţit! Şi îndată s-a curăţat lepra lui.
4.Iesus îi zice: Vezi, să nu spui nici unuia; ci mergi, arată-te preotului, şi adu darul pe care l-a stabilit[116] Moise, spre mărturie[117] pentru ei.

Vindecarea servitorului centurionului[118]

L. 7:1-10; I. 4:43-54.

5.Intrând El însă în Kapernaum, I s-a apropiat un centurion; rugându-L,
6.şi zicând: Domnule! Servitorul Meu zace în casă paralitic, fiind chinuit[118a] cumplit.
7.Şi El îi zice: Eu venind, îl voi vindeca.
8.Răspunzând însă centurionul, a zis: Domnule! Nu sunt vrednic ca să intri sub acoperişul meu; dar spune numai un cuvânt[119] şi servitorul meu va fi vindecat.
9.Pentru că şi eu sunt un om pus sub autoritate[119a], având sub mine soldaţi; şi zic acestuia: Du-te, şi se duce; şi altuia: Vino, şi vine; şi sclavului meu: Fă aceasta, şi face.
10.Auzind însă, Iesus S-a mirat şi a zis celor urmându-L: Adevărat vă zic: La nici unu în Israel nu am găsit atâta credinţă[120].
11.Dar vă spun, că vor veni mulţi de la răsărituri şi de la apusuri şi vor şedea la masă cu Abraam şi Isac şi Iacob în Regatul cerurilor;
12.iar fiii Regatului vor fi aruncaţi în întunericul cel de afară; acolo va fi plânsul şi scrâşnirea dinţilor.
13.Iesus a zis centurionului: Mergi, facă-ţi-se precum ai crezut! Şi servitorul a fost vindecat în ora aceea.

Vindecările din casa lui Petru

Mc. 1:29-39; L. 4:38-44.

14.Şi venind Iesus în casa lui Petru, a văzut pe soacra lui zăcând, şi cu febră.
15.Şi S-a atins de mâna ei, şi febra a lăsat-o; şi s-a sculat şi le-a servit[121].
16.Iar făcându-se seară, I-au adus mulţi demonizaţi, şi a scos spiritele cu un cuvânt[121a]; şi pe toţi cei rău având[122], i-a vindecat.
17.Ca să fie împlinit ce s-a spus prin profetul Isaia, zicând: El a luat slăbiciunile noastre şi a purtat bolile noastre.

Iesus anunţă unele condiţii de îndeplinit pentru a deveni urmaşul Lui

M. 10:36-42; 16:24-28; Mc. 8:34-38; L. 9:23-27; 9:57-62; 14:25-27.

18.Văzând însă Iesus o mulţime în jurul Său, a ordonat să se ducă spre partea cealaltă[123].

[113]în greacă: fronimos =prudent (vezi nota 435). [114]stâncă. [115]fondată. [115a]vezi nota 64a. [116]l-a rânduit prin lege (l-a ordonat). [117]→ca să fie o mărturie. [118]ofiţer roman peste o sută de soldaţi. [118a]←în greacă: basanizomai = chinui (vezi nota 7160). [119]sau: printr-un cuvânt. [119a]în greacă: exousia = autoritate: dreptul. [120]→aşa credinţă (mare) ca aceasta. [121]←le-a diakonit. [121a]sau: prin cuvânt. [122]→având diferite boli. [123]→să traverseze Marea Galileii.

Traducerea

Matei, 2:1–12

1a	Cadrul	După ce S-a născut Isus în Betleemul din Iudea în zilele regelui Irod,
b	Scena #1	**[1] iată, nişte magi din Răsărit au sosit în Ierusalim spunând:**
2a	Întrebarea	*„Unde este cel născut Regele iudeilor?*
b	Baza v. 2a	*Pentru că i-am văzut steaua când a răsărit* *şi am venit să ne închinăm înaintea lui"*
3a		Când a auzit regele Irod acest lucru,
b	Rezultatul v. 2a-b	**s-a tulburat mult şi tot Ierusalimul cu el.**
4a	Întrebarea	**I-a adunat pe toţi preoţii cei mai de seamă şi pe învăţătorii Legii** **pentru popor şi** **i-a întrebat unde trebuia să se nască Mesia.**
5a	Răspunsul la v. 4a	Şi **ei i-au spus:**
b		*„În Betleemul din Iudea, căci aşa cum a fost scris* *de profetul:*
6a		*«Şi tu, Betleeme, din ţara lui Iuda, în niciun caz* *nu eşti cel mai mic dintre conducătorii lui Iuda.*
b		*Pentru că din tine va veni un conducător care va păstori* *poporul Meu, Israel.»"* (Mica, 5:2; 2 Sam. 5:2)
7a	Scena #2	**[2] Atunci Irod i-a chemat în secret pe magi şi** **a aflat de la ei timpul exact** **când a apărut steaua.**
8a		Aşadar, **i-a trimis la Betleem şi a spus:**
b	Porunca	*„Duceţi-vă şi căutaţi foarte atent nou-născutul.*
c		*Când l-aţi găsit,*
d		*veniţi să-mi spuneţi şi mie pentru ca să* *pot merge şi eu să mă închin înaintea lui."*
9a		După ce l-au ascultat pe rege,
b	Scena #3	**au plecat.**
c		Şi **iată că steaua pe care o văzuseră când a răsărit, mergea înaintea lor**
d		până când a venit şi s-a oprit înaintea locului unde era nou-născutul.
10a		Când au văzut ei steaua,
b		**s-au umplut de o mare bucurie.**
11a		Când au intrat în casă,
b		**au văzut nou-născutul şi pe mama Lui, Maria**
c		[1] **au căzut în genunchi** **şi I s-au închinat.**
d		[2] **deschizându-şi lăzile cu bogăţii,** **I-au dat daruri: aur, tămâie şi smirnă.**
12a		După ce au fost avertizaţi într-un vis să nu se întoarcă la Irod,
b		**s-au întors în ţara lor pe alt drum.**

Structura şi forma literară

Această naraţiune este specifică lui Matei (materialul M), dar mai mulţi cercetători biblici au presupus că Matei a creat un midraş hagadic pe baza unei colecţii de *testimonia* din pasajele VT folosite aici (în ordine, Mica, 5:1–3; Ps. 72:10–11; Osea, 11:1; Ier. 31:15; Is. 11:1) şi a alcătuit singur naraţiunea[1]. Totuşi, nu există niciun motiv valid pentru a nega baza istorică a naraţiunii[2]. În text avem o anumită structură geografică[3], cu două scene principale: (1) În vs. 1–6, magii vin din est la Ierusalim, unde se întâlnesc cu Irod şi sunt informaţi cu privire la detaliile împlinirii profetice. (2) În vs. 7–12, steaua le luminează drumul spre Betleem, locul naşterii regelui mesianic. După ce I se închină şi Îi dau daruri, ei se întorc în est pe alt drum, fiind avertizaţi într-un vis să nu mai treacă pe la Irod. La fel ca 1:18–25, textul reprezintă un midraş hagadic, de data aceasta a textului din Mica, 5:2 şi Ps. 72:10–11, pentru că autorul nu ne spune doar despre împlinirea profeţiilor, ci prezintă şi implicaţiile teologice.

Structura exegetică

I. Magii vin la Ierusalim (2:1–6)
- A. Întrebarea lor: Unde mergem să ne prezentăm omagiile? (vs. 1–2)
- B. Consternarea şi întrebarea lui Irod — unde trebuia să Se nască (vs. 3–4)
- C. Răspunsul cărturarilor — în Betleem (vs. 5–6)

II. Magii merg la Betleem (2:7–11)
- A. Cererea lui Irod — spuneţi-mi şi mie (vs. 7–8)
- B. Steaua îi călăuzeşte pe magi (vs. 9–10)
- C. Ei îi dau daruri copilului-rege (v. 11)

III. Magii se întorc acasă pe alt drum (1:12)

1. Hill, *Matthew*, 80–81; Schweizer, *Matthew*, 36–37; Brown, *Birth of the Messiah*, 188–96. Gundry, *Matthew*, 26–27, crede că acest pasaj este şi o reconstrucţie midraşă a naraţiunii păstorilor din Luca, 2:8–20.

2. Acest stil hagadic nu înseamnă că naraţiunea nu are caracter istoric, contra Gundry, *Matthew*, 26–27, care crede că acest pasaj este un midraş creativ folosit pentru a transforma naraţiunea păstorilor evrei (Luca, 2) într-o naraţiune a adorării magilor neevrei. Despre caracterul istoric al scenei, vezi Carson, „Matthew", 82–83; Hagner, *Matthew 1–13*, 25; Keener, *Matthew*, 98. Vezi Craig Blomberg, *Historical Reliability*, 43–53, cu privire la midraş considerată o tehnică de interpretare, nu un gen istoric.

3. Vezi Brown, *Birth of the Messiah*, 178–79.

Explicarea textului

Magii au fost neevrei care au venit din estul îndepărtat să aducă omagii regelui mesianic. Ei reprezintă popoarele din tema lui Isaia despre „procesiunea popoarelor spre Sion" (Is. 2:2–5; 11:10, 12; 14:1; 49:22; 56:3, 6; 60:3, 6, 11) şi reconstituie vizita reginei din Seba la Solomon cu daruri regale (1 Regi, 10:1–10)[4]. Ei arată că, într-adevăr, întreaga lume se va închina înaintea lui Mesia şi Îl va declara Rege (cf. Apoc. 21:24, 26).

În acelaşi timp, este evidentă mâna suverană a lui Dumnezeu. El descoperă magilor realitatea naşterii regale şi îi călăuzeşte printr-o stea. Toate aceste lucruri împlinesc mandatul profetic din Mica, 5:2 (cf. 2 Sam. 5:2) cu privire la regele născut în Betleem şi Ps. 72:10–11 (cf. Is. 60:6) cu privire la regii care îi aduc regelui în dar aur şi tămâie.

Avem în final încercarea tragică a lui Irod de a-L omorî pe Cristos copil, episod ce introduce tema centrală a conflictului şi a victoriei finale a lui Dumnezeu asupra oponenţilor Săi[5]. Aşa cum spune Witherington: „În parte, problema de aici constă în cine este regele real al evreilor — pretendentul căruia îi plăcea să se numească regele evreilor, deşi era idumeu (vezi Josephus, *Ant.* 15.373; 16.311) sau Cel născut Regele evreilor?"[6]

2:1 După ce S-a născut Isus în Betleemul din Iudea (Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας). Este folosit temporal (vezi 1:18, 20) un genitiv absolut („după ce S-a născut Isus" [τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος]) temporal (vezi 1:18, 20). Aceste cuvinte conţin o legătură dublă cu 1:18–25: cu numele Isus şi cu faptul naşterii Sale. Evenimentele cap. 2 sunt urmarea evenimentului primar, naşterea Celui care aduce mântuirea. Betleemul din Iudea (la 8 kilometri sud de Ierusalim) anticipează împlinirea mesianică din v. 6 şi este scris astfel pentru a nu fi confundat cu Betleemul din Zabulon (Ios. 19:15), situat mai departe, spre nord. Este casa lui David („cetatea lui David", Luca, 2:4), locul de naştere al mult aşteptatului Mesia davidic (Mica, 5:2, cf. v. 6).

2:1 ... în zilele regelui Irod (ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως). Regele Irod este Irod cel Mare, născut în 73 î.Hr., fiul idumeului arab Antipater, comandantul forţelor de poliţie care păstrau ordinea pentru Roma. Pe lângă faptul că a luat locul tatălui său, a fost numit regele Iudeii de către Roma în anul 37 î.Cr. Cunoscut pentru paranoia şi gelozia lui, el şi-a ucis soţia, Miriamne, şi pe doi dintre fiii săi. Irod a murit în anul 4 î.Hr., astfel încât Isus trebuie să Se fi născut înainte de această dată, probabil chiar în anul 6 î.Hr., pentru că era deja în Betleem de un timp şi a mai stat şi în Egipt până la moartea lui Irod.

2:1 Iată, nişte magi din Răsărit au sosit în Ierusalim (ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα). Magii din lumea antică erau o castă preoţească de magicieni şi de astrologi care aveau înţelepciunea de a interpreta stelele (de unde numele de „înţelepţi"; „wise men" în

4. Vezi în acest sens Steve Willis, „Matthew's Birth Narratives: Prophecy and the Magi", *ExpTim* 105 (1993): 43–45.

5. Vezi E. Cuvillier, „La visite des mages dans l'évangile de Matthieu (Matthieu 2, 1-12)", *FoiVie* 98 (1999): 75–85, care remarcă faptul că această temă ocupă un loc central.

6. Witherington, *Matthew*, 57.

eng.; n.tr.)[7]. Simon „Magul" din Fapte, 8, era un astfel de mag. Magii au putut veni din patru țări[8] — Arabia, Babilon, Persia, Egipt — și este imposibil să determinăm care este țara lor de origine, deși persanii sunt bine cunoscuți pentru ghicire și astrologie. Aspectul esențial este cunoașterea foarte bună a speranțelor mesianice evreiești și că toate cele patru regiuni aveau populații evreiești semnificative, întemeiate de mai mult secole. Ei nu au cunoscut Mica, 5:2, pentru că au urmat o presupunere naturală că un rege se naște în capitală și au mers la Ierusalim.

2:2... spunând: „Unde este cel născut[9] Regele iudeilor?" (βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;). Cuvintele magilor care Îl numesc pe Isus „Regele iudeilor" au reprezentat o provocare directă pentru Irod, un semn pentru el că domnia lui s-ar putea apropia de sfârșit. Un om capabil să ucidă soții și copii, dacă îi percepea ca o amenințare, nu ar fi ezitat să-L urmărească pe Isus cu o răutate imposibil de înțeles de către oamenii normali.

2:2 Pentru că i-am văzut steaua când a răsărit (εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ). „Steaua" a fost explicată în mai multe feluri, cu referire la fenomene naturale[10], dar cel mai bine este să considerăm că a fost vorba de un eveniment supranatural, poate similar stâlpului de foc din Exodul (care mergea înaintea israeliților)[11]. Magii erau astrologi, au fost probabil aduși la Ierusalim de un fenomen astrologic și au fost călăuziți supranatural până la Betleem și la casă.

De ce a fost numită „o stea"? Din două motive: semăna cu o stea luminoasă, iar limbajul o leagă de speranțele mesianice, mai ales de profeția lui Balaam din Num. 24:17: „O stea răsare din Iacov." Este posibil ca Matei să-i fi considerat pe magi drept „succesori ai lui Balaam", care au înțeles că profeția lui Balaam despre un viitor conducător al lumii a fost împlinită[12]. Expresia tradițională „în Răsărit" nu este corectă din punct de vedere geografic, deoarece Iudea se află în vestul Persiei și al Babilonului. Cuvântul folosit aici trebuie tradus „când a apărut" sau „în timpul

7. Legendele ulterioare care susțineau că erau trei (după numărul darurilor) și că erau regi (de la Tertulian, c. 200 d.Hr.) nu pot fi verificate, pentru că Matei rămâne tăcut. Cu toate acestea, știm din istorie că probabil au fost preoți și, din valoarea darurilor, știm că erau bogați, posibil astrologi de curte.

8. Brown, *Birth of the Messiah*, 168–70 (nicio propunere); Hagner, *Matthew 1–13*, 27 (preferă Babilonul). Davies și Allison, *Matthew*, 1:228; și T.T. Maalouf, „Were the Magi from Persia or Arabia?" *BSac* 156 (1999): 423–42, ambii preferă Arabia.

9. „Cel născut" (ὁ τεχθείς) este un participiu substantival folosit ca subiect: „Cel născut este..."

10. S-a crezut că a fost o supernovă care a apărut brusc pe cer (Kepler); o cometă (de exemplu, cometa lui Halley a apărut în anii 12–11 î.Hr.); o conjuncție a planetelor Jupiter și Saturn cu Marte din constelația Peștilor, care a avut loc în anii 7–6 î.Hr. Toate aceste presupuneri sunt problematice și opțiunea cea mai bună este să considerăm că a fost vorba de un eveniment supranatural. Vezi Brown, *Birth of the Messiah*, 171–73; Carson, „Matthew", 85–86. France, *Matthew* (TNTC), 82; și Blomberg, *Matthew*, 65. Pentru cei care cred că a fost o conjuncție a planetelor, vezi S. Parpola, „The Magi and the Star: Babylonian Astronomy Dates Jesus' Birth", *BRev* 17 (2001): 16–23.

11. Pentru că este vorba de o stea, mai este posibil și faptul că Dumnezeu S-a descoperit pe Sine mai întâi în hărțile lor astrologice, apoi le-a trimis steaua să-i călăuzească. Bruner, *Christbook*, 46, remarcă problema pe care o implică această soluție, pentru că ar fi vorba de „*idolul lor* — stele", dar afirmă că, totuși, a fost un act suveran al lui Dumnezeu, care a folosit faptele neobișnuite ale istoriei (cele patru femei din cap. 1) și faptele neobișnuite din natură (cap. 2, steaua) pentru gloria Sa. Este un fapt similar celui afirmat în Fapte, 17:23, unde Pavel le-a spus atenienilor că altarul lor dedicat „unui dumnezeu necunoscut" i-a pregătit pentru realitatea că Iehova era acel Dumnezeu.

12. Davies și Allison, *Matthew*, 1:231. Ei mai arată și faptul că exista în acea vreme o speranță foarte răspândită după un conducător care urma să apară dintre evrei (Tacitus, *Hist.* 13; Suetonius, *Vesp.* 4), deși Carson pune la îndoială acest lucru, *Matthew*, 86.

apariției lui", accentuându-se astfel momentul miraculos când Dumnezeu le-a descoperit steaua. Isus este numit soarele/luceafărul strălucitor în Luca, 1:78; 2 Pet. 1:19; Apoc. 22:16.

2:2 ... și am venit să ne închinăm înaintea lui (καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ). „Închinăm" (προσκυνέω) înseamnă „a aduce omagii" în sensul mai larg și „a se închina" în sensul mai îngust. Al doilea sens este mai potrivit aici deoarece regii erau de obicei învestiți cu caracter divin în lumea antică, iar Matei a dorit să transmită acest sens cititorilor săi[13].

2:3 Când a auzit regele Irod acest lucru, s-a tulburat mult (ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης ἐταράχθη). Participiul temporal „când a auzit" (ἀκούσας) și verbul principal, „s-a tulburat mult" (ἐταράχθη), sunt la timpul aorist, considerând incidentul cu starea mintală deranjată a lui Irod un tot unitar. Există un contrast deliberat între Isus, considerat „Regele iudeilor" în v. 2 și „regele Irod". Această tensiune domină secțiunea de față, uzurpatorul (în fapt, Irod) se teme de posibilitatea ca adevăratul „rege" uns să fi apărut pe scena istoriei.

2:3 ... și tot Ierusalimul cu el (καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μq' αὐτοῦ). Sunt două motive posibile pentru care Ierusalimul s-ar fi tulburat odată cu Irod: locuitorii erau îngrijorați de reacția nebunului Irod și de atrocitățile care ar fi putut urma (ceea ce s-a și întâmplat) ori s-au alăturat lui Irod în respingerea posibilității venirii unui Mesia și, în acest caz, pregătesc cadrul pentru respingerea evreilor în restul Evangheliei[14]. Cu toate că a doua variantă este posibilă, nu se potrivește contextului, iar teama de Irod și de acțiunile sale este mai plauzibilă.

2:4 I-a adunat pe toți preoții cei mai de seamă și pe învățătorii Legii pentru popor (καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ). Participiul circumstanțial „i-a adunat împreună" (συναγαγών) se traduce cel mai bine ca alt verb principal (vezi comentariul de la 4:20). Nu este vorba doar de forul conducător, Sinedriul, ci de „toți" conducătorii religioși din Ierusalim și din împrejurimi. Este clar faptul că, în timp ce Irod se considera regele evreilor, nu era cunoscător al Scripturii evreiești, pentru că nu cunoștea Mica, 5:2.

Mulți evrei din primul secol acceptau astrologia, așa că Irod îi crede pe magi și îi consultă pe experții evrei în legătură cu locul nașterii lui Mesia[15] (adică locul spre care se îndreaptă magii). „Preoții cei mai de seamă" erau marii preoți (Irod și Roma schimbau frecvent marele preot) și aici erau incluse și familiile lor, precum și conducătorii ordinelor preoțești, căpitanul gărzii și cei responsabili de finanțe[16]. „Învățătorii Legii" (cărturarii) erau experții legali din vremea lui Isus, avocații și învățătorii atât ai legilor biblice, cât și ai tradiției orale evreiești. Marii preoți erau majoritar din rândul saducheilor, în timp ce învățătorii legii erau din rândul fariseilor, deși se cunoaște faptul că și unii preoți erau cărturari.

13. Vezi Hagner, *Matthew 1–13*, 28.

14. După Ulrich Luz, *Matthew 1–7: A Commentary* (trad. W.C. Linss; Minneapolis: Augsburg, 1989), 113.

15. Savas Agourides, „The Birth of Jesus and the Herodian Dynasty: An Understanding of Matthew, Chapter 2", *Greek Orthodox Theological Review* 37 (1992): 135–46, crede că acest lucru reflectă ambițiile mesianice ale lui Irod însuși.

16. Vezi Morris, *Matthew*, 37–38.

2:4 ... și i-a întrebat unde trebuia să se nască Mesia (ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται). Dorința evidentă a lui Irod era să adune toate informațiile pentru găsirea acestui rege mesianic parvenit. Este posibil să existe un alt contrast aici (vezi 2:3), pentru că magii, nu conducătorii, acționează pe baza posibilității extraordinare a împlinirii profeției din Mica, 5:2 în nou-născutul Isus[17].

2:5 Și ei i-au spus: „În Betleemul din Iudea, căci așa cum a fost scris de profetul“ (οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου). Experții au răspuns (așa cum ar fi făcut majoritatea evreilor) că Betleemul era locul profețit pentru nașterea lui Mesia. Acest lucru a devenit mai târziu o problemă, pentru că Isus a crescut în Nazaret, iar conducătorii evrei au insistat că acest fapt era o dovadă că Isus nu putea fi Mesia (cf. Luca, 4:22; Ioan, 1:46; 7:27, 41–42). Așadar, această secțiune este într-un sens apologetică, arătând că Isus S-a născut într-adevăr în Betleem și că nașterea Sa a împlinit Scriptura. Din punct de vedere tehnic, acesta nu este unul dintre cele zece „pasaje ale împlinirii“ din Matei, pentru că nu începe cu aceleași cuvinte ca și 1:22; 2:15 și alte texte. Totuși, reprezintă același tip de împlinire a VT ca aceste pasaje[18].

2:6 Și tu, Betleeme, din țara lui Iuda, în niciun caz nu ești cel mai mic dintre conducătorii lui Iuda (Καὶ σύ, Βηθλέεμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα). Prezentarea versetelor din Mica, 5:2, (primele trei linii) și din 2 Sam. 5:2 (ultima linie din v. 6) urmează stilul rabinic de alcătuire a unei combinații asemănătoare cu formarea unui șirag de perle. Schimbările din MT/LXX sunt interesante. În primul rând, „Betleeme Efrata“ este schimbat în „Betleeme, din țara lui Iuda“, fapt ce are același scop de a arăta despre care Betleem este vorba, dar schimbarea mai reflectă și cuvântul „Iuda“ din 1:2–3, seminția din care trebuia să vină Mesia davidic. Prin repetarea cuvântului „Iuda“ din linia a doua, este scoasă în evidență din nou natura mesianică a acestui copil (versetul din Mica, 5:2 era considerat în general în iudaism o profeție mesianică).

Matei mai adaugă „în niciun caz“ (οὐδαμῶς), o contrazicere a Mica, 5:2 („cu toate că ești prea mic între cetățile de căpetenie ale lui Iuda“), dar, în fapt, relevă măreția ca semnificație reală a pasajului[19]. Scopul interpretării lui[20] Matei este de a scoate în evidență faptul că Betleemul, satul neînsemnat, a devenit deosebit de important pentru că aici S-a născut Mesia.

2:6 ... Pentru că din tine va veni un conducător (ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος). Matei a schimbat „miile“ din MT (= clanurile din Israel) cu „conducătorii“ (ἡγέμοσιν) și apoi a folosit cuvântul înrudit „conducător“ (ἡγούμενος) cu referire la Mesia, probabil pentru a da de înțeles că Cristos copilul va „conduce“ conducătorii și că El, nu cei instaurați de Roma la conducerea poporului, va prezida peste poporul lui Dumnezeu.

17. Vezi Keener, *Matthew*, 103–4, care numește această atitudine „mulțumire de sine spirituală“.

18. Expresia „a fost scris“ (γέγραπται) este un pasiv perfect (un pasiv divin care scoate în evidență inspirația) plin de forță subliniind „acțiunea completă“ care duce la „rezultate existente“ (Wallace, 573–74).

19. Vezi Carson, „Matthew“, 87–88; Blomberg, *Matthew*, 64; France, *Gospel of Matthew*, 72. Hagner, *Matthew 1–13*, 29, observă că această traducere era probabil cunoscută în vremea lui Matei.

20. R.T. France, „The Formula-Quotations of Matthew 2 and the Problem of Communication“, *NTS* 27 (1981): 233–51, crede că diferențele dintre MT și Matei din 2:6, 15, 18, 23 sunt deliberate, apologetice, intenția fiind de a arăta validitatea lui Isus ca Mesia.

2:6 ... care va păstori poporul Meu, Israel (ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ). Această ultimă linie este din 2 Sam. 5:2 (= 1 Cron. 11:2), fiind o referire directă la David, păstorul-rege care a condus poporul lui Dumnezeu. Aceste cuvinte sunt probabil și ecoul celor din Ez. 34:11–16, unde Dumnezeu Însuși devine păstorul poporului Său pentru că păstorii falși, conducătorii națiunii, au împrăștiat turma. Așadar, Mesia a venit să „păstorească" poporul în întoarcerea lui la Dumnezeu.

2:7 Atunci Irod i-a chemat în secret pe magi și a aflat de la ei timpul exact când a apărut steaua (Τότε Ἡρῴδης λάθρᾳ καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος). Trădarea vicleană a lui Irod se vede din întâlnirea lui cu magii „în secret", probabil pentru ca interesul său intens și adevăratele sale intenții să nu fie date în vileag. El vrea o dată precisă („a aflat de la ei timpul exact" [ἀκριβόω] implică niște calcule precise) a apariției stelei, acest lucru făcând parte, fără îndoială, din planul său de a ucide toții copiii din Betleem de vârstă apropiată (2:16).

2:8 Așadar, i-a trimis la Betleem și a spus: „Duceți-vă și căutați foarte atent nou-născutul" (καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλέεμ εἶπεν, Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου). Cu răutate și viclenie, Irod apelează la ajutorul magilor. Fără îndoială că le-a spus ceea ce aflase de la experții religioși și i-a trimis la Betleem, cerându-le să-L caute pe copilul nou născut „foarte atent" („cu atenție" [ἀκριβῶς], adverbul înrudit cu „timpul exact" din v. 7, care adaugă mai multă forță cuvântului ἐκτάζω, care are deja sensul de „a căuta ceva cu sârguință")[21].

2:8 „Când[22] L-ați găsit, veniți să-mi spuneți și mie pentru ca să pot merge și eu să mă închin înaintea lui" (ἐπὰν δὲ εὕρητε ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ). Dacă magii i-ar fi raportat lui Irod ceea ce au aflat despre Isus, Irod ar fi trimis probabil soldații să-L omoare doar pe acel copil. Irod lasă impresia că este alături de magi în dorința lor de a-i aduce omagii copilului prin afirmația lui: vreau „și eu să mă închin înaintea lui." Ne putem întreba cum de au fost magii atât de naivi încât să se lase înșelați de o încercare atât de evidentă de a-i amăgi (caracterul lui Irod era atât de cunoscut la curte, încât se spune că Augustus a făcut următorul joc de cuvinte: „Prefer să fiu porcul [ὗς] lui Irod decât fiul [υἱός] lui"). Locuind atât de departe de Roma, magii nu cunoșteau probabil acest lucru.

2:9 După ce l-au ascultat pe rege, au plecat. Și iată că steaua pe care o văzuseră când a răsărit, mergea înaintea lor până când a venit și s-a oprit înaintea locului unde era nou-născutul (οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν, αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον). Trebuie să ne amintim că distanța dintre Ierusalim și Betleem nu era mare, ci doar opt kilometri. Așadar, călătoria nu dura mai mult de două ore. Cu privire la cuvântul „iată" cu impact dramatic, vezi comentariile de la 1:20, 23. Totuși, steaua i-a îndrumat și limbajul folosit nu este adecvat niciunui fenomen celest sugerat de 2:2b. A fost o manifestare a supranaturalului, pentru că steaua nu doar

21. Matei folosește παιδίον de nouă ori în cap. 2 (Luca îl folosește de trei ori în Luca, 2). Termenul se referă la un copil mic, aici la nou-născutul Isus).

22. Probabil pentru varietate, Matei folosește această particulă rar folosită ἐπάν („când, imediat ce") pentru exprimarea ideii temporale, nu a participiului temporal (modul lui obișnuit de exprimare, ca în 2:10)

„mergea înaintea lor", ci s-a și „oprit" deasupra casei unde se afla Isus. Exprimarea de aici ne face să ne gândim la stâlpul de foc și de nor din pustie care „mergea înaintea" Israelului pentru a-l călăuzi pe drum (Ex. 13:21; 40:38)[23]. Dumnezeu rămâne suveran.

2:10 Când au văzut ei steaua, s-au umplut de o mare bucurie (ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα). Matei se străduiește foarte mult să accentueze profunzimea (sau înălțimea!) bucuriei magilor. El nu spune doar că magii s-au bucurat, ci că „s-au umplut de... bucurie", o bucurie atât „mare", cât și „extremă" (μεγάλην σφόδρα, un ebraism cu sensul de bucurie „foarte mare"). Intensitatea bucuriei lor datorată călăuzirii divine și a găsirii copilului este evidentă.

2:11 Când au intrat[24] în casă, au văzut nou-născutul și pe mama Lui Maria (καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ). Unii consideră că există o contradicție cu Luca, 2:7, unde se afirmă că Isus S-a născut într-o iesle. Acest episod, însă, a avut loc probabil mai târziu, când copilul era mai mare; deoarece Irod a ordonat uciderea tuturor copiilor de până la doi ani (Mat. 2:16), acest fapt ar putea însemna că Isus avea un an sau mai mult. Familia a rămas în staul puțin timp. Mai mult, ideea unui staul separat este incorectă. Casele palestiniene din acea vreme aveau staulul lipit de locuință, animalele fiind ținute fie la parter (într-o casă cu o cameră), fie la o margine a casei. Așadar, poate fi vorba de aceiași locuință în care S-a născut Isus.[25]

2:11 ... și au căzut[26] în genunchi și I s-au închinat (καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ). Acesta este modul în care conducătorii orientali își aduceau omagiile; oamenii se prosternau, frunțile lor atingând pământul. Cu toate acestea, din perspectiva lui Matei, acțiunea magilor este în fapt închinarea adusă Regelui mesianic (προσκυνέω având sensul principal de „închinare"; cf. 2:2)[27].

2:11 Și deschizându-și lăzile cu bogății, I-au dat daruri: aur, tămâie și smirnă (καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν). Cuvântul „daruri" se referă la „lăzile cu bogății" și ele sunt potrivite în contextul prezentării omagiilor unui conducător. Marea lor valoare este justificată în această scenă regală. De-a lungul secolelor s-au dat multe sensuri metaforice pline de imaginație darurilor aduse (de exemplu, aur pentru regalitatea Sa, tămâie pentru divinitatea Sa și smirnă pentru suferințele și moartea Lui), dar această interpretare nu este plauzibilă. În primul rând, sunt daruri scumpe oferite unui viitor rege — aurul era la fel de prețuit atunci ca și acum; tămâia și smirna (ambele rășini ale unor copaci din Arabia) erau mirodenii înmiresmate folosite la parfumurile cele mai bune.

În al doilea rând, ele au un precedent în VT; de fapt, există un sens al împlinirii în aceste versete (vezi Ps. 72:10–11, 15, unde „toți

23. Davies și Allison, *Matthew*, 1:246; Keener, *Matthew*, 104.

24. Sunt două participii temporale consecutive în v. 10–11a.

25. Vezi France, *The Gospel of Matthew*, 75.

26. După cele două participii temporale din v. 10–11a, Matei folosește în v. 11b două participii circumstanțiale („au căzut" [πεσόντες], „deschizându-și" [ἀνοίξαντες]), prin care explică în continuare acțiunea verbelor principale (spunând cum s-a realizat acțiunea).

27. Faptul că sunt prezenți numai Isus și mama Lui nu înseamnă că Iosif a fost scos din scenă, ca și cum nu ar avea nicio relevanță. Dimpotrivă, accentul cade asupra copilului Isus, iar prezența Mariei în scenă este justificată de faptul că niciun nou-născut nu stătea fără mama lui.

împăraţii" se pleacă aducând omagii şi daruri [aur] regelui; Is. 60:3–6, unde popoarele se bucură şi îşi aduc bogăţiile [aur şi tămâie]; şi 1 Regi, 10:2, 10, unde regina din Seba, o neevreică, i-a dăruit lui Solomon, fiul lui David, aur, mirodenii şi pietre preţioase). Mesajul este că atunci când popoarele sunt binecuvântate şi aduse în Sion de către Mesia, ele aduc daruri Regelui adevărat şi suprem (Is. 60:3, 5: „Neamuri vor umbla în lumina ta... vistieriile neamurilor vor veni la tine.")[28].

2:12 După ce au fost avertizaţi[29] într-un vis să nu se întoarcă la Irod, s-au întors în ţara lor pe alt drum (καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν). Matei foloseşte χρηματίζω, tradus „avertizaţi", un termen folosit deseori în cazul unor revelaţii divine. Accentul cade asupra caracterului supranatural al avertismentului; Dumnezeu continuă să controleze acţiunea. O caracteristică importantă a primei Evanghelii este că Dumnezeu intervine în mod supranatural atunci când oamenii încearcă să împiedice împlinirea voii divine pentru a nu permite realizarea acţiunilor lor ostile (cf. Iov, 42:2). Faptul că nu apare niciun înger în acest vis (cf. 1:20; 2:19) evidenţiază cu atât mai mult faptul că mâna lui Dumnezeu este în acţiune în avertizarea magilor. În concluzie, magii aleg un alt drum spre casă, iar planul rău al lui Irod este zădărnicit.

Aplicaţiile teologice

Această întâmplare extraordinară a fost sărbătorită de secole, cu toate că de multe ori s-au scos în evidenţă aspectele greşite — credinţa că magii au fost trei regi care au venit cu o caravană regală. Marea probabilitate ca magii să fi fost astrologi de curte este ofensatoare pentru mulţi, dar este necesar să ne amintim faptul că Dumnezeu Se adaptează la oameni, lucrând cu ei în contextul lor (putem considera întâmplarea o „analogie răscumpărătoare" pentru ca „să mântui[ască] pe unii din ei" (1 Cor. 9:22). Pe deasupra, pe baza concepţiei că steaua a fost o manifestare supranaturală, nu există niciun indiciu că Dumnezeu ar fi folosit astrologia (deşi ar fi putut să o facă).

1. Providenţa divină în acţiune

Această temă a fost esenţială şi în ambele părţi ale cap. 1, dar trebuie menţionată aici pentru că este tema dominantă. Împlinirea profetică demonstrează faptul că Dumnezeu a făcut pregătirile necesare pentru acest eveniment cu mult timp în urmă şi că acesta este cu adevărat momentul central al istoriei umane. Dumnezeu Îşi supraveghează creaţia şi foloseşte popoarele

28. Davies şi Allison, *Matthew*, 1:250, văd aici o tipologie Isus/Solomon deoarece în toate cele trei pasaje din VT în care aurul şi tămâia apar împreună sunt legate de Solomon; i se aduc aur şi mirodenii lui Solomon în vederea utilizării lor la Templu (1 Regi, 10:2, 25); astfel de evenimente escatologice sunt interpretate drept o întoarcere la zilele lui Solomon (Hag. 2:7–9).

29. Ne întoarcem la un participiu temporal (cf. v. 10–11a), după participiile circumstanţiale (v. 11b).

Traducerea

Matei, 2:13–23

Vers	Structură	Text
13a	Timp A	După ce au plecat,
b	Scena #1 (A)	**[A] iată îngerul Domnului i s-a arătat lui Iosif într-un vis, spunând:**
c	Exortarea	*„Scoală-te, ia nou-născutul și pe mama lui și fugiți în Egipt.*
d		*Stai acolo până îți spun Eu,*
e	Baza v. 13c-d	*pentru că Irod Îl va căuta pe copil pentru a-L omorî."*
14a	Rezultatul v. 13c-e	**Astfel, el s-a sculat, a luat nou-născutul și pe mama lui în timpul nopții și au plecat spre Egipt.**
15a		și **a rămas acolo până la moartea lui Irod**
b	Formula împlinirii pentru v. 14a-15a	pentru ca astfel cuvântul spus de Domnul prin profet să se poată împlini când spune:
c		*„Din Egipt L-am chemat pe Fiul Meu."* (Osea, 11:1)
16a	Scena #2 (B)	**[B] Atunci … s-a mâniat foarte tare Irod când și-a dat seama că fusese înșelat de magi.**
b	Rezultatul v. 16a	Și, **trimițând soldații, i-a omorât pe toți copiii din Betleem și din împrejurimi până la vârsta de doi ani**
c	Conformitatea	pe baza timpului pe care îl aflase de la magi.
17a	Formula împlinirii pentru v. 16b	**Atunci cuvântul spus de profetul Ieremia a fost împlinit când a spus:**
18a		*„O voce s-a auzit în Rama, plâns și bocet adânc, Rahela plânge pentru copiii ei*
b		*și refuză să fie mângâiată, pentru că nu mai erau."* (Ier 31:15)
19a	Timp	După ce Irod a murit,
b		**[A'] iată un înger al Domnului i s-a arătat într-un vis lui Iosif în Egipt, spunându-i:**
20a		*„Scoală-te, ia copilul și pe mama lui și du-te în țara lui Israel,*
b		*cei care căutau viața copilului sunt morți."*
21a		**Astfel, Iosif s-a sculat, a luat copilul și pe mama lui și au intrat în țara lui Israel.**
22a		după ce a auzit că Arhelau conducea în Iudeea în locul tatălui său Irod

b		**s-a temut să se întoarcă acolo.**
c	Rezolvarea	Aşadar, când a fost avertizat într-un vis,
d		**s-a mutat înapoi în regiunea din Galilea.**
23a		Şi **s-a dus şi**
		s-a aşezat într-un oraş numit Nazaret
b	Împlinirea Formula pentru v. 23a	pentru ca să se împlinească ceea ce fusese spus prin profeţi
c		că El va fi numit un nazarinean.

Structura şi forma literară

Există trei secţiuni având forma ABA, fiecare încheindu-se cu o formulă a împlinirii: Iosif este avertizat printr-un vis să fugă în Egipt (vs. 13–15); Irod ucide copii nevinovaţi (vs. 16–18); şi încă un vis călăuzeşte familia pentru întoarcerea ei, de data aceasta în Nazaret (vs. 19–23). Secţiunile sunt strâns conectate între ele, toate trei scenele încheindu-se cu formula împlinirii (vs. 15, 18, 23), iar cele două scene în care apare Iosif sunt similare stilistic (genitive absolute care preced apariţia „îngerului Domnului" înaintea lui Iosif [vs. 13, 19]). Aşa cum am precizat anterior, atât în cazul textului din 1:18–25, cât şi al celui din 2:1–12, şi aici avem un midraş hagadic[1], în care o scenă istorică (uciderea de către Irod a copiilor din Betleem şi fuga familiei sfinte în Egipt şi întoarcerea ei de acolo) este interpretată în sensul împlinirii profeţiilor din VT.

Structura exegetică

- **I. Fuga în Egipt (2:13–15)**
  - A. Visul-avertisment prin înger (v. 13)
    - 1. Apariţia înaintea lui Iosif (v. 13a)
    - 2. Porunca de a duce familia în Egipt (v. 13b)
  - B. Ascultarea — fuga şi şederea în Egipt până la moartea lui Irod (vs. 14–15a)
  - C. Împlinirea textului din Osea, 11:1 (v. 15b)
- **II. Irod ucide copiii nevinovaţi (2:16–18)**
  - A. Mânia lui Irod (v. 16a)
  - B. Uciderea tuturor băieţilor cu vârsta sub doi ani (v. 16b)
  - C. Împlinirea textului din Ier. 31:15 (vs. 17–18)

1. Dar nu neistorică; nu există niciun motiv să considerăm acest pasaj drept fictiv (vezi Blomberg, *Historical Reliability*, 43–53; Osborne, „Historical Narrative", 673–88).

III. Familia sfântă se întoarce în Nazaret (2:19–23)
- A. Îngerul apare într-un vis (vs. 19–20)
  1. Apariția înaintea lui Iosif (v. 19)
  2. Porunca de a duce familia înapoi în Israel (v. 20)
- B. Ascultarea — întoarcerea în Israel (v. 21)
- C. Al doilea vis-avertisment și mutarea în Nazaret (vs. 22–23a)
  1. Teama de Arhelau, fiul lui Irod (v. 22a)
  2. Visul-avertisment și retragerea în Galilea (v. 22b)
  3. Așezarea în Nazaret (v. 23a)
- D. Împlinirea textului din Is. 11:1 (v. 23b)

Explicarea textului

Magii nu mai sunt în centrul atenției, doar Irod și familia sfântă. Consecințele sunt, de asemenea, mult mai oribile, uciderea copiilor nevinovați de către un nebun. Cu toate acestea, providența divină este mai puternică decât Irod; complotul lui este contracarat și familia este salvată. În acest proces se mai împlinesc și alte pasaje din Scriptură, arătând astfel că Dumnezeu era pregătit pentru Irod cu mult timp înaintea de nașterea lui.

În narațiunile copilăriei timpurii a lui Isus am întâlnit asemănări cu nașterea lui Moise, inclusiv intervenția divină, încercările conducătorului Egiptului de a împiedica planul lui Dumnezeu omorând copii evrei nevinovați și fuga lui Moise, dar și întoarcerea lui în urma unei revelații divine[2]. Isus este într-un sens „noul Moise" pentru că împlinește toate aceste evenimente prin retrăirea lor. În același mod în care Dumnezeu a vegheat asupra lui Moise și l-a protejat, a vegheat și asupra lui Isus și I-a protejat familia de complotul viclean. În același timp, sunt asemănări și cu Iacov: „Păstrarea speranței Israelului prin plecarea în Egipt și mâna protectoare a lui Iosif ne amintește de saga patriarhală a lui Iacov (mai târziu având numele de «Israel») și de semințiile evreilor care s-au refugiat în Egipt în timpul foametei și au fost salvate de Iosif (Gen. 42–48)."[3]

2:13 După ce au plecat, iată îngerul Domnului[4] i s-a arătat lui Iosif într-un vis, spunând (Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ᾽ ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ λέγων). Este al doilea din cele trei vise-avertisment angelice (1:20; 2:19–20; cf. 2:12; 27:19 unde nu este prezent niciun înger), fiind evidențiate revelația lui Dumnezeu și ascultarea promptă a lui Iosif. Spre deosebire de 1:20, „i s-a arătat" (φαίνεται) este la timpul prezent, creând atmosfera dramatică caracterizată de „și tu ești acolo". Încă o dată este evidențiată providența divină prin intervenția lui Dumnezeu în favoarea familiei sfinte.

2. France, *Gospel of Matthew*, 63. Vezi Hagner, *Matthew 1–13*, 34, unde se găsesc mai multe informații despre asemănări; de asemenea, John D. Crossan, „From Moses to Jesus: Parallel Themes", *BRev* 2 (1986): 18–27; și Allan Kensky, „Moses and Jesus: The Birth of the Savior", *Judaism* 42 (1993): 43–49.

3. Donald Senior, *Matthew* (ANTC; Nashville: Abingdon, 1998), 47.

4. Despre „îngerul Domnului" (ἄγγελος κυρίου), fără articol, vezi 1:20.

2:13 „Scoală-te, ia nou-născutul și pe mama lui" (Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ). Porunca „scoală-te, ia" transmite sentimentul urgenței, viața copilului Cristos fiind în real pericol. Expresia „nou-născutul și pe mama lui" repetă v. 11 și pune tot accentul asupra lui Isus; toate personajele celelalte (inclusiv Irod) sunt importante numai prin raportare la El.

2:13 „... și fugiți în Egipt. Stai acolo până îți spun Eu" (καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι). Egiptul era locul perfect de adăpost. Avea o populație evreiască numeroasă (conform lui Filon, circa un milion) și era cel mai apropiat centru al diasporei evreiești pentru familia care fugea de pericol[5]. Pe deasupra, Egiptul a avut o atitudine prietenoasă față de Israel începând din perioada ptolemeică.

2:13 „... pentru că Irod Îl va căuta pe copil pentru a-L omorî" (μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό). „Îl va" (μέλλει) folosit aici arată „acțiunile deliberate" viitoare ale lui Irod (BAGD, 501). „Intențiile rele ale lui Irod reprezintă un factor dominant al acestui capitol și el este arhetipul anti-eroului. Isus aduce viață și libertate, Irod moarte și robie. Isus Se dăruiește total pe Sine; Irod trăiește doar pentru el însuși."[6] Mai mulți cercetători biblici au remarcat aici o tipologie a lui Moise[7], în care se vede protecția divină a copilului față de uciderea lui dorită de faraon/ Irod; LXX folosește verbul „fugi" (ἀναχωρέω, așa cum este folosit în Mat. 2:14) pentru prima dată când Moise fuge de faraon din Egipt și devine un refugiat în Madian.

2:14 Astfel, el s-a sculat, a luat nou-născutul și pe mama lui (ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ). La fel ca în 1:24, Iosif ascultă imediat porunca și fuge cu familia sa în Egipt. Egiptul a oferit de mai multe ori refugiu fugarilor evrei (1 Regi, 11:40; 2 Regi, 25:26; Ier. 26:21–23) și o mai face o dată. La fel ca Iacov și familia lui la începutul evenimentelor exodului (Gen. 46), Isus, Maria și Iosif fug din Iudea și locuiesc un timp în Egipt.

2:14 ... în timpul nopții și au plecat spre Egipt (νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον). Totuși, de ce să fugă în timpul nopții (genitivul timpului cuvântului νυκτός arată „tipul" de timp, adică, perioada „în timpul căreia" cf. Wallace, 122–23)? Davies și Allison remarcă aici trei posibilități[8]: (1) pentru a evidenția asemănarea cu Mat. 26, când Isus este arestat de dușmanii Săi în timpul nopții; (2) pentru a evita să fie văzuți din cauza pericolul arestării lor de către Irod (sub acoperirea întunericului; cf. 28:13); (3) deoarece visul a avut loc noaptea, Iosif a ascultat atât de prompt încât a plecat chiar în noaptea aceea. Ultimele două ipoteze evidențiază pericolul situației și probabil că acesta este mesajul textului.

2:15 Și a rămas acolo până la moartea lui Irod (καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου). Nu știm cât timp a locuit familia în Egipt[9]. Probabil că șederea nu a fost lungă, pentru că Irod a murit în anul 4 î.Hr. iar timpul dintre

5. Vezi Carson, „Matthew", 90.
6. Bruner, *Christbook*, 58.
7. Gundry, *Matthew*, 33; Bruner, *Christbook*, 58–59; Davies și Allison, *Matthew*, 1:259–60; Keener, *Matthew*, 107–8; Nolland, *Matthew*, 120; Hauerwas, *Matthew*, 40–41. Vezi mai ales Daniel J. Harrington, *The Gospel of Matthew* (SP; Collegeville, MN: Liturgical Press, 1991), 47–49.
8. Davies și Allison, *Matthew*, 1:261.
9. Keener, *Matthew*, 112, crede că au rămas în Egipt aproximativ un an. Este posibil să fi stat chiar mai puțin de un an. Isus a avut probabil între doi și trei ani când S-a întors.

naştere şi uciderea băieţilor şi până la moartea lui Irod a fost destul de scurt. Probabil că au vândut darurile primite de la magi pentru a se întreţine.

2:15 … pentru ca astfel cuvântul spus de Domnul prin profet să se poată împlini când spune: „Din Egipt L-am chemat pe Fiul Meu“ (ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου). Folosirea versetului din Osea, 11:1 (din MT, nu din LXX) este al doilea dintre cele zece pasaje ale împlinirii din Matei (vezi comentariile de la 1:22). Este o menţionare interesantă, în primul rând pentru că Osea, 11, nu este un pasaj mesianic („fiul“ din Osea, 11:1 se referă la Israel: „Când era tânăr Israel, îl iubeam şi am chemat pe fiul Meu din Egipt“) şi, în al doilea rând, pentru că se potriveşte mai bine întoarcerii lor din Egipt („din“) decât deplasării lor acolo.

În legătură cu primul aspect, Matei vede o corespondenţă tipologică între experimentarea exodului de către Israel şi şederea lui Isus în Egipt. Cu toate că nu este un pasaj direct mesianic, totuşi episodul din viaţa lui Isus îl împlineşte pentru că Isus ca Mesia este identificat colectiv cu Israelul în toată istoria lui (cf. rege şi mare preot, identificaţi colectiv cu naţiunea în timpul exercitării slujbei lor) şi, astfel, împlineşte experienţele poporului[10]. Isus ca Fiu retrăieşte experienţele copiilor lui Dumnezeu, Israelul. Mulţi văd aici şi o aluzie la Num. 23:22; 24:8, texte în care profeţia lui Balaam relatează exodul.

În legătură cu al doilea aspect, Brown propune două motive pentru citarea aici a textului din Osea — întoarcerea nu este atât o călătorie din Egipt, cât, mai mult, o călătorie spre Nazaret, iar Matei doreşte să aşeze referinţa la exod înainte de referinţa la exil din 2:17–18[11]. Mai mult, accentul din text nu cade pe „*din* Egipt“, ci asupra retrăirii de către Isus a experienţei exodului în întregul ei.

2:16 Atunci când Irod şi-a dat seama[12] că fusese înşelat de magi, s-a mâniat foarte tare (Τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν). Acţiunea revine la Irod şi la magi, unde a fost lăsată în 2:12. Datorită avertismentului îngerului, magii au plecat acasă pe un alt drum şi au ocolit Ierusalimul. Irod (această afirmaţie este din perspectiva lui) s-a simţit păcălit (ἐμπιάζω înseamnă „a păcăli, a pune pe cineva într-o situaţie ridicolă“ [BAGD]) de magi şi a fost atât de furios de ceea ce el a considerat a fi duplicitatea lor.

2:16 … Şi, trimiţând[13] soldaţii, i-a omorât pe toţi copiii din Betleem şi din împrejurimi până la vârsta de doi ani pe baza timpului pe care îl aflase de la magi (καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλέεμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων). Când magii nu s-au mai întors să-l informeze pe Irod cu privire la locul unde se afla copilul-rege, Irod şi-a ieşit din minţi, simţindu-se pus într-o situaţie ridicolă, aşa că şi-a modificat planul. Neştiind exact locul, a decis să-i ucidă pe toţi băieţii din toată regiunea Betleemului. Se pare că magii i-au spus că au văzut steaua pentru prima dată cu doi ani în urmă, aşa că le-a spus soldaţilor să-i ucidă pe toţi băieţii

10. Vezi discuţia excelentă din Carson, „Matthew“, 91–92. Despre tipologie şi formula împlinirii, vezi comentariile de la 1:22. Nolland, *Matthew*, 123, numeşte acest aspect „o tipologie a Israelului“ care se aseamănă cu experienţele lui Isus din pustie din 4:1–11.

11. Brown, *Birth of the Messiah*, 220.

12. Un alt participiu temporal (vezi vs. 10, 11a, 11b).

13. Un participiu circumstanţial ca în vs. 11b.

de până la doi ani[14]. Este foarte posibil să-i fi trimis pe soldați din propriul său palat-fortăreață, numit Herodion, situat în sud-estul Betleemului la doar șapte kilometri[15]. Deși nu există dovezi externe în afara Evangheliei ale acestei întâmplări, știind ce fel de om a fost Irod, ea este plauzibilă[16]. Irod era tipul de conducător capabil să-și ucidă propriii fii și chiar pe iubita lui soție Mariamne din cauza suspiciunilor că ar fi complotat împotriva lui; de asemenea, a ordonat ca după moartea sa să fie răstigniți două mii de conducători evrei pentru ca poporul să plângă mult trecerea lui din viață (inutil să mai spunem că ordinul nu a fost executat), așa că tragedia din Betleem este doar una din multe altele asemănătoare.

2:17 Atunci cuvântul spus de profetul Ieremia a fost împlinit când a spus (τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος). Acesta este cel de-al treilea pasaj al împlinirii din Matei (împreună cu 1:22; 2:15). Ieremia a fost profetul lacrimilor, iar Matei l-a ales pentru scenele sale tragice (aici și în 27:9–10, trădarea lui Iuda). Knowles susține că Matei folosește deliberat „atunci“ (τότε) în loc de „ca să se“, pentru a nu scoate în evidență forța lui decizională, adică să nu lase de înțeles că Dumnezeu a produs în Irod această intenție rea pentru a-Și împlini planul divin. „Totuși, paradoxal, chiar și opoziția umană face parte din istoria mesianică și, de aceea, trebuie explicată în cadrul providenței lui Dumnezeu.“[17]

2:18 „O voce s-a auzit în Rama, plâns și bocet adânc“ (Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς). Dacă Ieremia se referă la deportarea asiriană a semințiilor nordice din anii 721–22 î.Hr. sau la deportarea babiloniană a semințiilor sudice din anii 587–86 î.Hr. este subiectul dezbaterilor[18]; poate fi vorba de oricare dintre ele sau de ambele (vezi Hagner).

2:18 „Rahela plânge pentru copiii ei și refuză să fie mângâiată, pentru că nu mai erau“ (Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν). Imaginea principală este Rahela aflată în mormânt (mulți cred că mormântul ei se afla în Rama, cf. 1 Sam. 10:2)[19] plângându-și în Rama (în regiunea atribuită lui Beniamin, la aproximativ 10 kilometri de Ierusalim, înspre nord) copiii duși în exil. Rama se afla pe drumul pe care au mers captivii, astfel încât Rahela, fiind numită mama poporului, simbolizează întregul popor Israel care stătea pe marginea drumului și plângea în timp ce captivii erau duși acolo unde vor fi uitați.

Ambele verbe folosite aici au sensul unui bocet foarte tare, dintr-o inimă plină de tristețe. În același timp, totuși, există și o rază de speranță în toată această jale[20]. Plânsul

14. Carson, „Matthew“, 94, estimează că Isus avea între șase și douăzeci de luni. Magilor le-au fost necesare câteva luni să vină cu o caravană din țara lor până la Ierusalim, iar Irod a preferat să crească exagerat de mult vârsta copiilor care urmau a fi uciși.

15. Keener, *Matthew*, 110.

16. Cu privire la istoricitatea acestui episod, vezi R.T. France, „Herod and the Children of Bethlehem“, *NovT* 21 (1979):98–120. Nu există niciun motiv să ne îndoim de caracterul istoric al întâmplării, pentru că se aseamănă cu alte fapte îngrozitoare pe care le-a comis.

17. Knowles, *Jeremiah in Matthew's Gospel*, 34–35.

18. Vezi Brown, *Birth of the Messiah*, 205–6.

19. Au existat două tradiții rivale cu privire la locul unde a fost înmormântată Rahela, unul aproape de Rama, la nord de Ierusalim (1 Sam. 10:2) și altul aproape de Betleem (Gen. 35:19; 48:7). Knowles, *Jeremiah in Matthew's Gospel*, 45–46, crede că Matei le contopește pe cele două, asociind astfel Rama cu Betleemul.

20. Vezi Robert H. Gundry, *Use of the Old Testament*, 210, care spune: „La fel cum plânsul mamelor israelite pentru exilații din Babilon reprezintă preludiul unui viitor strălucit datorită protecției divine într-o țară străină și restaurării în Palestina, și plânsul mamelor nevinovaților din Betleem este un preludiu al viitorului mesianic prin protejarea divină a nou-născutului într-o țară străină și revenirea Lui ulterioară în Palestina.“

din Ieremia face parte dintr-o secțiune mai mare despre restaurarea Israelului de către Iehova. VT spune în Ier. 31:2: „Poporul celor ce-au scăpat de sabie a căpătat trecere în pustie: Israel merge spre locul lui de odihnă"; imediat după citat (31:16–17) profetul spune: „Oprește-ți plânsul, oprește-ți lacrămile din ochi; căci truda îți va fi răsplătită... ei se vor întoarce iarăși din țara vrăjmașului. Este nădejde pentru urmașii tăi." De fapt, 31:31–34 vorbește despre noul legământ pe care-l va încheia Dumnezeu cu poporul Său (= Evr. 8:8–12). La fel ca Israelul, copilul Se va întoarce din exil și va aduce cu El o speranță nouă.[21]

2:19 După ce Irod a murit, iată un înger al Domnului i s-a arătat într-un vis lui Iosif în Egipt (Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρῴδου ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ᾽ ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ). Acest verset începe cu un alt genitiv temporal absolut (altă expresie mateană, cf.1:18, 20; 2:1, 13), reia 2:13 și-L arată pe Domnul continuând călăuzirea lui Iosif și a familiei sfinte. Această a patra scenă a unui vis (cf. 1:20; 2:12, 13) arată că providența divină rămâne activă și forțele răului sunt condamnate la înfrângere. Irod a murit în 4 î.Hr. (probabil la scurt timp după masacrul din Betleem) și poporul a putut răsufla ușurat. Așa cum am spus înainte (vezi comentariile de la 2:15), Iosif, Maria și Isus au locuit în Egipt aproximativ un an.

2:20 ... spunându-i: „Scoală-te, ia copilul și pe mama lui și du-te în țara lui Israel" (λέγων, Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ). Participiul circumstanțial „scoală-te" (ἐγερθείς) împrumută din forța verbului principal (la fel ca în v. 21) și se traduce ca un alt imperativ. Prima parte a mesajului îngerului continuă să reproducă 2:13 și realizează continuitatea între episodul în care Dumnezeu trimite familia în Egipt și cel în care o aduce înapoi. Remarcăm din nou o asemănare cu Moise, limbajul aducându-ne aminte de Ex. 4:19, unde Domnul îi spune lui Moise în Madian: „Du-te, întoarce-te în Egipt: căci toți cei ce umblau să-ți ia viața, au murit." Tipologia lui Moise este evidentă în aproape toate momentele importante din acțiunile cap. 1–2[22]. Aspectul esențial este să vedem mâna suverană a lui Dumnezeu în toate detaliile nașterii și vieții lui Isus.

2:20 „... deoarece cei care căutau viața copilului sunt morți" (τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου). Folosirea pluralului „cei care căutau" (οἱ ζητοῦντες) de către Matei este ciudată. Poate fi un plural al generalizării care reprezintă, în fapt, o singură persoană (Carson) sau poate fi vorba de Irod și de cei din preajma lui (Hagner — soldații; Brown — marii preoți și cărturarii din 2:4). Soldații reprezintă interpretarea cea mai potrivită contextului. Acest lucru nu înseamnă că toți soldații muriseră, ci că mâna care-i conducea nu mai exista.

2:21 Astfel, Iosif s-a sculat, a luat copilul și pe mama lui și au intrat în țara lui Israel (ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ). Vedem și aici, ca în 1:24; 2:14, aceeași ascultare

21. Vezi și Brown, *Birth of the Messiah*, 206; Carson, „Matthew", 95; France, *Matthew* (TNTC), 87; Morris, *Matthew*, 46–47; Davies și Allison, *Matthew*, 1:269.

22. Josephus, *Ant.* 2.205f, afirmă că un cărturar/astrolog i-a spus lui faraon că urma să se nască un eliberator printre evrei, iar faraon, intrând în panică, a ordonat ca toți băieții să fie uciși; dar tatălui lui Moise i s-a spus într-un vis că fiul lui va fi eliberatorul și, astfel, și-a scăpat fiul de masacru. Vezi France, *Matthew* (TNTC), 85; contra Luz, *Matthew 1–7*, 119, care spune că asemănările sunt în principal între Irod și faraon.

promptă. Iosif, fiind un „om neprihănit" (1:19), era devotat total poruncilor lui Dumnezeu, scrise în Tora sau transmise de un înger. Cele două expresii „țara lui Israel" care apar numai aici în NT se referă la toată țara, atât la Iudea, cât și la Galilea, pregătind astfel schimbarea locului din 2:22b–23.

2:22 Dar după ce a auzit[23] că Arhelau conduce[24] în Iudea în locul tatălui său, s-a temut să se întoarcă acolo (ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρῴδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν). Probabil că Iosif a dorit să se întoarcă în Betleem, dar a aflat (de data aceasta nu prin revelație divină) că fiul cel mai rău al lui Irod conducea în Iudea. După moartea lui Irod, regatul a fost împărțit între trei fii — Antipa a fost numit tetrarh în Galilea și Perea; fratele lui vitreg Filip II a fost numit tetrarh în Iturea și Trahonitis, teritoriul situat la nord și est de Marea Galileii și Arhelau etnarh (un rang superior) în Iudea, Samaria și Idumea[25]. Arhelau a fost foarte urât de popor din cauza cruzimii sale și evreii au trimis o delegație la Roma, plângându-se că Arhelau masacrase trei mii de oameni în apropierea Templului (Josephus, *Ant.* 17:200–18). Într-adevăr, a fost detronat în 6 d.Hr. și exilat în Galia.

2:22 Așadar, când a fost avertizat într-un vis, s-a mutat înapoi în regiunea din Galilea (χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας). Acest al patrulea avertisment prin vis (2:12, 13, 19, cinci cu 1:20–21) arată amploarea grijii și protecției acordate de Dumnezeu copilului. În timp ce Iosif se gândea ce au de făcut din cauza temerii de Arhelau, Dumnezeu a arătat clar cursul acțiunii și faptul că El deține suveranitatea.

2:23 Și s-a dus și s-a așezat într-un oraș numit Nazaret (καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ). Alegerea lui Iosif a unei localități din Galilea a fost simplificată de experiența lui trecută. Luca ne spune că Nazaret era localitatea unde locuise înainte atât el, cât și Maria (Luca, 1:26–27; 2:39). Nazaretul era un sat destul de mic având între 100 și 120 de hectare și o populație de aproximativ 480 de oameni[26], fiind astfel nesemnificativ[27].

---

23. Un participiu temporal (de asemenea și în v. 22b), exact ca în 2:2.

24. Timpul prezent „conduce" (βασιλεύει) după „că" (ὅτι) subliniază conducerea continuă a lui Arhelau în trecut.

25. Date despre intrigile legate de această împărțire se găsesc la Harold W. Hoehner, „Herodian Dynasty", *DJG*, 320–22. De fapt, Arhelau a fost numit rege în ultimul testament al lui Irod, dar Augustus l-a numit etnarh cu promisiunea că va fi făcut rege dacă va conduce bine, dar el nu a îndeplinit această condiție.

26. James Strange, „Nazareth", *ABD*, 4:1050–51.

27. René Salm, „The Myth of Nazareth: The Invented Town of Jesus", *American Atheist* (March 2007): 12–13, spune că după o documentare de opt ani a dovedit că Nazaretul nu a existat pe vremea lui Isus, fiind distrus în jurul anului 730 î.Hr. de către asirieni și că a rămas nerefăcut până între anii 70–130 d.Hr., între două revolte. Mai mult, când a fost reconstruit a încercuit un cimitir roman, astfel încât este greu de crezut că a fost reconstruit de evrei. În concluzie, argumentează el, „Isus din Nazaret" nu a fost un personaj istoric, ci a fost inventat de evanghelist. Cu toate acestea, trebuie să ne amintim de mai multe aspecte. (1) Salm nu a participat la nicio excavație arheologică pentru că nu a fost arheolog; (2) Cel care a coordonat săpăturile la acel sit B. Baggati (*Excavations at Nazareth*, 2 vols. [Jerusalem, 1969]), așa cum este folosit de Jim Strange în „Nazareth", *ABD*, 4:10500–51, îl consideră un sat de pe vremea lui Isus, construit în secolul al III-lea î.Hr. Iosif a locuit în Yafia, lângă Nazaret și l-a fortificat în timpul revoltei (*Wars* 2.20.6–573; *Life* 52–270). Nazaretul conținea morminte de tipul *kokhim* găsite din anul 200 î.Hr și până în anul 70 d.Hr. și a fost cunoscut ca un mic sat agricol cu silozuri, prese de măsline și mori în primul secol. Vezi și Jack Finegan, *Archaeology of the New Testament* (Princeton: Princeton Univ. Press, 1992), 27–33. Îi sunt datorate mulțumiri pentru sfaturile sale lui Barry Beitzel, un arheolog și cartograf.

2:23 ... pentru ca să se împlinească ceea ce fusese spus prin profeţi că El va fi numit un nazarinean (ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται). Formula împlinirii folosită de Matei este unică. El foloseşte pluralul „profeţii" şi înlocuieşte „spunând" (λέγων) prin „că" (ὅτι), astfel încât citatul este indirect[28] (formulele folosesc de obicei pentru citat termenul λέγων, cf. 1:22; 2:17). Motivul este că această afirmaţie („El va fi numit un nazarinean") nu apare în niciun text din VT şi trebuie să fie un citat compus, adică, un rezumat al mai multor texte profetice, nu un citat al unui pasaj anume

Dintre cele trei opţiuni prezentate în nota de subsol[29], se pare că soluţia cea mai bună este o combinaţie dintre prima şi a treia opţiune. În primul rând, „un nazarinean" (Ναζωραῖος) era o persoană dintr-o localitate mică, izolată, care era privită de sus („de la ţară" într-o expresie actuală). Acesta a fost sensul în care a folosit Natanael acest termen în Ioan, 1:46 (cf. 7:42, 52; Fapte, 24:5), când a întrebat: „Poate ieşi ceva bun din Nazaret?" Aşadar, Isus a fost dispreţuit şi respins la fel ca profeţii din trecut (Ps. 22:6–13; 69:8; Is. 53:2–3). În al doilea rând şi în contrast cu primul aspect prezentat, Matei foloseşte un joc de cuvinte din midraş pe baza cuvintelor *nazōraios* şi *nēzer* şi Îl consideră pe Isus „Vlăstarul" din Is. 11:1[30]. El este Vlăstarul regal, Mesia davidic, dar provine din „tulpina" lui Işai ca un om de jos, dispreţuit (cf. Ier. 23:5; 33:15; Zah. 3:8; 6:12).

Aplicaţiile teologice

Această ultimă parte a naraţiunilor lui Matei despre copilăria timpurie a lui Isus continuă multe din temele secţiunilor precedente, iar alte teme sunt specifice acestei secţiuni (de exemplu, tema împlinirii, protecţia acordată de Dumnezeu Fiului Său). Alte teme vor continua în toată Evanghelia (de exemplu, conflictul şi statutul mesianic al lui Isus).

1. Dumnezeu îi protejează pe ai Săi

Absolut nimic nu se poate întâmpla în afara planului general al lui Dumnezeu şi puterea Lui nu poate fi înlăturată (Iov, 42:2; Is. 14:27; Ier. 32:27). Când copilul nou-născut Isus este ameninţat de intenţiile ucigaşe ale lui Irod, Dumnezeu

28. Deşi „că" (ὅτι) poate duce şi la un citat direct, acest lucru este puţin probabil în acest context deoarece este o formulă compusă şi stilul diferă de cel al altor formule ale împlinirii.

29. Brown, *Birth of the Messiah*, 209–13, prezintă următoarele posibilităţi: (1) provenit din „Nazaret", care presupune că Isus a aparţinut unei secte precreştine numită *Nazōraioi* (nu au existat dovezi în acest sens înainte de Părinţii bisericii) sau că Isus a fost un locuitor al Nazaretului (aluzia fiind la Jud. 13:5; Soares-Prabhu, *The Formula Quotations*, 206–7); (2) provenit din *nāzir*, care este o persoană consacrată lui Dumnezeu prin legământul de nazireat (cum susţin Schweizer, Davies şi Allison), un exemplu fiind Samson (Jud. 13:2–7); (3) provenit din *nēzar*, „Vlăstarul" din Is. 11:1 (aşa cum susţin Filson, Brown, Hagner, Nolland, Witherington). E. Zuckschwerdt, „«Abermals» în Matt 2, 23", *TZ* 57 (2001): 422–25, crede că tradiţia nazireului din naraţiunea despre Samson din Jud. 13:1–25 reprezintă contextul principal.

30. Problema principală a acestei ipoteze este faptul că jocul de cuvinte este valabil numai în ebraică, dar, scriind unor creştini evrei, Matei se putea aştepta ca ei să înţeleagă acest joc de cuvinte (contra France, *Gospel of Matthew*, 92).

Numărul de 14 în grupa a treia poate fi menționut numai cu condiția să fie inclusă Maria sau să fie numărați ca două persoane Isus și Cristos; e posibil ca un nume să fi fost omis în transmiterea primară a textului. S-ar putea explica includerea Mariei din cauza nașterii virginale, exprimată clar în fragmentul următor. Dacă Isus și Cristos sunt socotiți ca doi, dualitatea ar putea fi înțeleasă ca referindu-se la nașterea sa în trup și la a doua venire; o aluzie escatologică de acest gen este obișnuită în *Mt.* **10.** *Amos*: această lectură a textului critic derivă dintr-o veche confuzie între numele regelui Amos cu cel al profetului Amos.

Armonizarea divergențelor genealogice din *Mt* și *Lc* a fost o problemă binecunoscută încă din timpul Părinților. Armonizarea pleacă de la presupunerea că ambele genealogii au fost compilate folosind izvoare credibile. E știut că în comunitatea iudaică a post-exilului se practica păstrarea genealogiilor, dar aceasta nu dovedește că *Mt* și *Lc* au avut genealogiile la dispoziția lor. E mult mai simplu să presupunem că fiecare genealogie a fost compilată artificial acolo unde lipseau textele biblice sau unde Luca, pentru motivele sale, a decis să nu urmeze linia regilor lui Iuda.

> [18]*Nașterea lui Isus Cristos s-a petrecut astfel: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, înainte de-a locui ei împreună, s-a văzut însărcinată de la Spiritul Sfânt.*
> [19]*Iosif, logodnicul ei, fiind un om drept și nevoind să o dezonoreze public, s-a hotărât să o repudieze fără zgomot.*
> [20]*Pe când se gândea la acest plan, iată că îngerul Domnului i-a apărut în vis și i-a zis: "Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua la tine pe Maria, logodnica ta; căci ceea ce s-a conceput într-însa vine de la Spiritul Sfânt.*
> [21]*Ea va naște un fiu și tu-i vei pune numele Isus, căci El este cel care va mântui pe poporul său de păcatele sale.*
> [22]*Și toate acestea se întâmplă pentru ca să se împlinească această profeție a Domnului:*
> [23]*Iată fecioara va concepe și va naște un fiu, și vor chema numele lui Emanuel, care înseamnă: "Dumnezeu este cu noi".*
> [24]*După ce s-a trezit din somn, Iosif a făcut așa cum i-a spus îngerul Domnului: a luat la el pe soția sa;*
> [25]*care, fără ca el s-o fi cunoscut, a născut un fiu, și el i-a pus numele Isus.*

18 B). *Nașterea lui Isus* (1, 18-25) – În această secțiune și în cea următoare apar diferențe demne de notat între *Mc* și *Lc*. Iosif este figura centrală și activă în *Mt*. El este destinatarul revelației care ajunge la el prin intermediul unui înger, în somn. *Mt* nu menționează nici o rezidență la Nazaret

anterioară naşterii. Concordă cu *Lc* în afirmarea naşterii virginale şi a rezidenței lui Isus la Nazaret în timpul copilăriei. **18.** *fiind logodită cu Iosif*: contractul matrimonial scris a fost făcut de Iosif (sau de părinții săi) şi părinții Mariei. Ceremonia căsătoriei iudaice era considerată completă când soțul o lua pe soție în casa sa; aceasta e semnificația expresiilor „înainte de-a locui ei împreună" (1, 18) şi „a lua" (1, 20.24). Relațiile pre-matrimoniale în aceste circumstanțe nu erau un adulter în sensul deplin al cuvântului, aşa cum repudierea unui contract matrimonial nu era un „divorț" (1, 19) în sensul deplin al termenului. E foarte îndoielnic că rigurozitatea pedepsei capitale a legii mozaice şi a tradițiilor talmudice să fi fost aplicate în epoca neo-testamentară. **19.** *drept*: Iosif e numit astfel deoarece era dornic să observe legea. Dreptatea sa era asociată deciziei de a nu-şi expune soția; era în puterea sa să repudieze contractul semnând o declarație în prezența martorilor, dar fără a face publice motivele. **20.** *îngerul Domnului*: o figură vetero-testamentară a mesagerului (de ex. *Gn* 16, 10; 22, 11.15.16; *Ex* 3, 2; *Jd* 6, 13; 2 *Sm* 24, 16)[231]. Îngerul Domnului anunță naşterea lui Samson (*Jd* 13, 3). Aici anunță numele copilului: Isus. Forma greacă *Iēsous* reprezintă aramaicul *Jēšu*$^{a'}$ şi ebraicul *J*^{e}*hōšû*$^{a'}$ (*Aspecte ale gândirii NT*, 1, pentru etimologie). După etimologia populară, numele înseamnă „JHWH este mântuirea"; acest copil va fi un purtător de mântuire, dar poporul va fi salvat de păcatele sale, nu de duşmanii externi sau de pericole naturale. Personalitatea cea mai mare care a purtat acest nume în VT a fost eroul cărții *Iosua*.

22. *ca să se împlinească*: Matei ne prezintă evenimentul ca o împlinire a lui *Is* 7, 14. Formula de „împlinire" apare de 11 ori, mai des decât apare în celelalte trei evanghelii luate împreună. Termenul nu înseamnă numai prezicere şi împlinire; şi este dificil de exprimat în termeni moderni tipul de gândire conținut în el. Evenimentul salvific al evangheliei dă cuvântului VT, care e o declarație de putere şi de voință salvifică a lui Dumnezeu, o nouă dimensiune a realității. Textul din *Is* e citat după *LXX*, cu excepția lecturii „îl vor numi" (*LXX* „îl vei numi"; *TM* „ea îl va numi"). **23.** *fecioară*: *LXX* foloseşte *parthénos*, „fecioară", pentru a traduce termenul ebraic din *Is* 7, 14 „tânără femeie" (*'almāh*). Aceasta dă textului lui Isaia o nouă dimensiune a realității şi Matei îl foloseşte pentru a afirma naşterea virginală. Oricum, accentul pare să cadă mai mult pe declarația unui salvator care va fi numit Emmanuel, „Dumnezeu este cu noi", decât pe cuvântul *parthénos*. Naşterea reprezintă începutul erei mesianice a mântuirii care a fost aşteptată de întreg VT. Era începe cu naşterea unui copil şi aceasta e valoarea aluziei la Isaia. Isus actualizează prezența lui Dumnezeu în mijlocul poporului său într-un mod cu totul nou. **25.** *fără ca el*

---

[231] cf. *EDB*, 87-90.

s-o fi cunoscut, a născut un fiu: acest verset a dat naştere la discuţii încă de la vechile erezii ale elvidianilor şi ioanienilor, care au dedus de aici că Maria şi Iosif vor avea raporturi matrimoniale după naşterea lui Isus. Implicaţia, uşor de dedus, nu e prezentă în particula greacă (*heós*) şi încă şi mai puţin dacă de gândim la fondul semitic al fragmentului. NT nu cunoaşte nici un alt fiu al Mariei şi al lui Iosif. Ceea ce e important aici pentru Matei este de a afirma că Iosif nu e tatăl natural al lui Isus şi limbajul său e determinat de acest interes specific al său. Principiul activ al conceperii lui Isus este „Spiritul Sfânt" (1, 20). Un astfel de termen este folosit în VT pentru a desemna puterea misterioasă a lui Dumnezeu; nu e folosit pentru a desemna principiul activ al conceperii umane.

2 [1]*După ce s-a născut Isus în Betleemul din Iudeea, în timpul regelui Irod, iată că Magii, venind de la Răsărit, au ajuns la Ierusalim,*
[2]*zicând: "Unde este regele iudeilor, care s-a născut? Căci am văzut steaua lui ridicându-se la Răsărit şi am venit să i ne închinăm".*
[3]*Auzind aceasta, regele Irod s-a tulburat, şi cu el tot Ierusalimul.*
[4]*El a adunat pe toţi arhiereii şi pe cărturarii poporului şi i-a întrebat despre locul unde trebuie să se nască Cristos.*
[5]*"În Betleemul din Iudeea – i-au răspuns ei – pentru că aşa a scris profetul:*
[6]*Şi tu Betleeme, pământul lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic dintre clanurile lui Iuda, căci din tine va ieşi o căpetenie, care va fi păstorul poporului meu Israel".*
[7]*Atunci Irod chemându-i în secret pe Magi, s-a interesat de la ei de vremea apariţiei stelei,*
[8]*şi i-a trimis la Betleem, zicând: "Mergeţi şi vă informaţi exact despre prunc şi când îl veţi afla vestiţi-mă, ca să vin şi eu să mă închin lui".*
[9]*Auzind aceste cuvinte ale regelui, ei s-au pornit la drum şi, iată, steaua pe care au văzut-o ridicându-se la Răsărit, mergea înaintea lor, până când s-a oprit deasupra locului unde era pruncul.*
[10]*La vederea stelei ei au fost cuprinşi de bucurie mare.*
[11]*Şi intrând în casă, au văzut copilul cu Maria, mama sa şi, căzând la pământ, i s-au închinat; apoi, deschizându-şi bagajele, i-au adus daruri, aur, tămâie şi smirnă.*
[12]*După aceea, avertizaţi în vis să nu se întoarcă pe la Irod, pe un alt drum s-au întors în ţara lor.*

19 **C). *Adorarea Magilor* (2, 1-12) – 1.** *în timpul regelui Irod*: unul din rarele fragmente de informaţie cronologică din *Mt* plasează acest eveniment în timpul lui Irod cel Mare, un rege satelit al Iudeii (37-4 î.C.). Este imposibil de fixat data exactă a naşterii lui Isus; după calculul lui Dionisie

cel Mic, Irod cel mare a murit cu patru ani înainte de naşterea lui Isus (Istoria Israelului, 126-129).

Magii: vizitatorii sunt numiţi *magoi* (în latină *magi*, de aici termenul în limba română); probabil e folosit în sens larg. Iniţial termenul desemna clasa cultă sacerdotală a perşilor; mai târziu a sfârşit prin a desemna orice persoană expertă în ştiinţe şi forţe oculte. Putea semnifica şi „saltimbanc" sau „şarlatan". Desigur, Matei nu foloseşte aceste termen în sens depreciativ. Menţiunea „stelei" arată că ei sunt numiţi *mágoi* pentru că sunt experţi în astrologie. Nu ni se spune altceva cu privire la ei. *din Orient*: aceasta lasă să ne gândim la Mesopotamia, patria astrologiei în lumea greacă. Povestirea reflectă credinţa populară după care fiecare persoană e reprezentată de o stea care apare la naşterea sa.

2. *steaua sa*: e imposibil de identificat un anume corp ceresc cu steaua de la Betleem; orice încercare cu privire la aceasta ar fi în van. Deşi aluzia nu este explicită, cititorul iudeu ar recunoaşte în ea steaua care răsare din Iacob (*Nm* 24, 17), o aluzie la David, interpretat de obicei în sens mesianic.

Povestirea Magilor, ca şi genealogia lui Isus, afirmă că Isus este Mesia rege. Magii căutau un rege şi Irod îi consultă pe experţii săi religioşi în iudaism, pentru a descoperi locul în care ar trebui să-l caute. Asupra unui punct nu există nici o îndoială; ei nu trebuie să-l caute în Ierusalim ci în Betleem. **5.** *Betleemul Iudeii*: locul de naştere al lui David şi locul de origine al lui Mesia - regele viitorului. Pentru a confirma aceasta este citat *Mi* 5, 1-3. Textul nu e citat nici după *LXX*, nici după TM; este o fuziune cu textul din 2 *Sm* 5, 2 (oferta domniei făcute lui David de către bătrânii lui Israel). **7.** *de vremea apariţiei stelei*: întrebarea despre apariţia stelei se leagă de ceea ce va urma în 2, 13-23. Nu se spune nimic despre faptul că steaua i-ar fi condus pe Magi înainte de sosirea la Ierusalim; acum însă îi conduce nu numai în oraş, ci şi la casă. **11.** *aur, tămâie şi smirnă*: darurile Magilor reflectă *Ps* 72, 10; *Is* 60, 6. Revine motivul visului; magii sunt avertizaţi să nu se întoarcă pe la Irod.

Tema povestirii nu e numai mesianicitatea regală a lui Isus, ci şi adorarea sa din partea neamurilor. În contrast cu Luca, la care îi vedem pe iudei - în scena naşterii - ca fiind primii care îl adoră pe Isus, Matei aşează întâi neamurile, iar iudeii, chiar dacă au fost informaţi, rămân indiferenţi. Aceasta e o temă ce revine de mai multe ori de-a lungul evangheliei.

> [13]*După plecarea Magilor, iată că îngerul Domnului îi apare în vis lui Iosif şi îi zice: "Scoală-te, ia cu tine copilul şi pe mama lui şi fugi în Egipt; şi stai acolo până ce-ţi voi spune eu. Căci Irod va căuta pruncul ca să-l omoare".*

[14]*El s-a sculat, a luat pruncul și pe mama lui și a plecat în Egipt;*
[15]*Și a rămas acolo până la moartea lui Irod, ca să se împlinească această profeție a Domnului: „Din Egipt l-am chemat pe fiul meu".*
[16]*Iar Irod, văzând că a fost înșelat de Magi, a fost cuprins de furie și a ucis, în Betleem și împrejurimi, pe toți copii mai mici de doi ani, după vremea pe care o aflase de la Magi.* [17]*Atunci s-a împlinit profeția lui Ieremia:*
[18]*Glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă: este Rahela care-și plânge copii; ea nu vrea să se mângâie, căci nu mai sunt.*
[19]*După ce Irod a murit iată că îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, în Egipt,*
[20]*și i-a zis: "Scoală-te, ia cu tine pruncul și pe mama lui și du-te în pământul lui Israel, căci au murit cei ce voiau viața pruncului".*
[21]*El s-a sculat, a luat pruncul și pe mama lui și s-a reîntors în pământul lui Israel.*
[22]*Dar, auzind că în Iudeea domnește Archelau în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo; avertizat, apoi, în vis, el s-a retras în regiunea Galileii*
[23]*și a venit și s-a stabilit într-un oraș numit Nazaret; pentru ca să se împlinească această profeție: Nazarinean se va chema.*

20 **D). *Fuga în Egipt și uciderea pruncilor* (2, 13-23).** Motivul visului apare din nou atât la plecarea în Egipt cât și la reîntoarcere.

15. *din Egipt*: citatul scos din *Os* 11, 1 (după TM) ilustrează libertatea cu care Matei folosește VT. Textul original se referă la „chemarea" exodului. Isus este cel care actualizează din nou, în viața sa, fazele istorice ale lui Israel; de fapt, el este noul Israel. **18.** *Glas în Rama s-a auzit*: *Ier* 31, 14 - citat cu aceeași libertate; citarea nu urmează exact nici *LXX* nici TM. Textul original se referă la distrugerea monarhiei Israelului septentrional de către asirieni în 721 î.C. Confuzia lui Efrata din teritoriul lui Beniamin cu Betleemul e veche ca și glosa la *Gn* 35, 19. Un templu musulman, la nord de Betleem, identificat ca fiind mormântul Rahelei, se bazează pe o tradiție foarte veche. **19.** *a murit Irod*: reîntoarcerea din Egipt e datată în baza morții lui Irod (4 î.C.). Regatul lui Irod a fost împărțit de August între cei trei fii ai lui Irod, Archelau (Iudeea, Samaria, Idumeea), Irod Antipa (Galileea și Pereea) și Filip (teritoriul la nord și est de Galileea). August, refuzând cererea iudeilor, a negat titlul de rege lui Archelau și i-a dat titlul de etnarh. Domnia sa a fost atât de nesatisfăcătoare, încât a fost depus și exilat în Gallia, în anul 6 d.C. (*Istoria Israelului*, 135). Avertismentul dat în vis lui Iosif explică de ce Isus, deși născut la Betleem crește în Galileea și era cunoscut ca un galileean. *Lc*, care se acordă cu *Mt* în ceea ce privește Betleemul și Galileea, explică relația dintre cele două locuri în mod diferit: Iosif

și Maria erau inițial locuitori ai Galileii și erau numai vizitatori temporari la Betleem când s-a născut Isus. **20.** *cei care căutau să ia viața pruncului*: este evidentă în această frază influența VT; este scoasă aproape cuvânt cu cuvânt din *Ex* 4, 19.

23. *ca să se împlinească această profeție*: textul din „profeți" citat aici nu se întâlnește în nici un loc din VT. Nazaret nu e menționat în VT. Explicația mai probabilă a „citatului" este că acesta este un joc de cuvinte bazat pe textul ebraic din *Is* 11, 1: „Toiag din rădăcina lui Iesei se va ivi și o mlădiță (*neser*) din rădăcina lui se va ridica". Există o asonanță între cuvântul *neser* și numele cetății Nazaret.

21 Tragicul episod al uciderii pruncilor nu e menționat în nici o parte a literaturii canonice sau profane; aceasta ridică serioase semne de întrebare cu privire la caracterul istoric al faptului. O acțiune atât de iresponsabilă este în armonie cu caracterul lui Irod, așa cum este descris de Iosif Flaviu[232]. Iosif îl descrie pe Irod ca fiind patologic obsedat de puterea sa – unii membri ai familiei proprii au fost uciși chiar de el pentru că erau suspectați că atentează împotriva puterii sale. Este neîndoielnic că Iosif a intenționat să-i facă lui Irod un tablou cât mai întunecat posibil, și rămâne dificil de explicat tăcerea asupra faptelor de la Betleem, afară doar dacă n-a știut nimic despre ele. Este improbabil ca omisiunea să se datoreze avantajului pe care l-ar fi putut obține din aceste fapte creștinii. Iosif a demonstrat pe larg abilitatea sa în scrierea istoriei, adăugând mereu scopurile sale bine precizate. De aceea, evenimentele din cap. 2 ar putea fi considerate ca o reprezentare simbolică a mesianicității regale a lui Isus și a opoziției puterii seculare unei astfel de mesianicități. Opoziția își va atinge în final scopul în patima lui Isus. Acest tip de narațiune teologică este susținută de folosirea textelor vetero-testamentare.

3 [1]*În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul, predicând în deșertul Iudeii*
[2]*și zicând: "Pocăiți-vă, căci Împărăția Cerurilor este foarte aproape".*
[3]*El este acela despre care a vorbit profetul Isaia:*
Glasul celui care strigă în deșert:
Pregătiți calea Domnului, drepte faceți cărările lui.
[4]*Acest Ioan avea îmbrăcămintea făcută din păr de cămilă*
și o cingătoare de piele în jurul mijlocului său
iar hrana sa era din lăcuste și miere sălbatică.
[5]*Atunci au venit la el Ierusalimul și toată Iudeea, și toată regiunea Iordanului,*

---

[232] *Ant* 15.3,3 §§ 53-56.

[6]*și se botezau de către el în apele Iordanului, mărturisindu-și păcatele lor.*
[7]*Și cum vedea mulți farisei și saduchei venind la botez, el le-a zis:*
"Pui de vipere, cine va sugerat să scăpați de mânia viitoare?
[8]*Faceți, dar, roade vrednice de pocăință*
[9]*și să nu credeți că puteți zice în gândul vostru:*
"Noi îl avem ca părinte pe Avraam". Căci vă spun vouă,
Dumnezeu poate, din pietrele acestea, să ridice fiii lui Avraam.
[10]*Deja securea se află la rădăcina pomilor;*
orice pom care nu face roade bune va fi tăiat și aruncat în foc.
[11]*Cât despre mine, eu vă botez cu apă în vederea pocăinței;*
dar cel care vine după mine e mai puternic decât mine,
căruia eu nu sunt capabil să-i duc sandalele.
El vă va boteza cu Spirit Sfânt și cu foc.
[12]*El ține în mâna sa lopata de treierat și va curăța aria sa;*
va aduna grâul în hambare iar paiele le va arde cu foc nestins.

22 II. Cartea întâi: Vestirea împărăției (3, 1-7, 29).

A. *Secțiunea narativă: Începutul activității* (3, 1-4, 25)

a). Predica lui Ioan Botezătorul (3, 1-12) – Primele versete din acest fragment urmează de aproape *Mc* 1, 1-6, cu singura adăugare a amplasării evenimentului în deșertul Iudeii (3, 2) și a conținutului predicii lui Ioan. **1.** *În deșertul Iudeii*: deșertul Iudeii este povârnișul prăpăstios care coboară din lanțul muntos central al regiunii până la valea Iordanului și Marea Moartă. Botezul în apele Iordanului arată că Ioan predica în apropierea râului, foarte probabil nu departe de Ierihon. Acesta e situat la câțiva km distanță de Qumran și relațiile lui Ioan cu secta de la Qumran oferă un punct de plecare pentru multe considerații[233]. **2.** *Pocăiți-vă, căci Împărăția Cerurilor este foarte aproape*: fraza în care este sintetizată toată predica lui Ioan este identică cu rezumatul proclamării lui Isus în 4, 17. **3.** *el este cel care*: misiunea lui Ioan este descrisă în toate trei evangheliile prin textul din *Is* 40, 3, citat după *LXX* și fără nici o îndoială, originar în *Mc*. *Mt* omite fuziunea marciană cu *Mal* 3, 1. *Mt* ca și *Mc*, îl introduce pe Ioan pe neașteptate; numai *Lc* așează înainte povestirea nașterii lui Ioan. Ioan Botezătorul era o figură binecunoscută în comunitatea creștină primară și nu avea nevoie de nici o prezentare; se vorbește de ucenici ai lui Ioan până și la Efes (*Ac* 19, 1-5). **4.** *haină din păr de cămilă*: locuința lui Ioan în

[233] J.A.T. Robinson, *HarvTR* 50 [1957] 175-191.

deșert, modul său de a se îmbrăca și tipul său de mâncare ne fac să ne gândim la profetul Ilie (2 *Re* 1, 8); vezi problema întoarcerii lui Ilie în 11, 4; 17, 10-12. **6.** *se botezau de către el*: *Mt* nu folosește fraza din *Mc* „botezul pocăinței spre iertarea păcatelor"; dar vezi 3, 11. Numai *Mt* (3, 14-15) exprimă dificultățile inerente împlinirii de către Isus a unui ritual care comporta penitență și iertarea păcatelor.

Mt 3, 7-10 (*Lc* 3, 7-9 par.) e scos din ***Q***. În *Mt* aceste cuvinte sunt adresate numai fariseilor și saducheilor; în *Lc* sunt adresate întregii mulțimi. **7.** *pui de vipere*: epitetul revine și în 12, 34; 23, 33. Aceasta se acordă bine cu amprenta generală a lui *Mt*; grupul conducător al iudeilor e responsabil de refuzul iudeilor de a crede în Mesia. Cuvintele lui Ioan sunt puternic escatologice și reflectă „mânia viitoare" a zilei Domnului (*Am* 5, 18-20, *Sf* 1, 14-16). **9.** *din aceste pietre*: amenințarea face aluzie la refuzul lui Mesia de către iudei și la acceptarea sa de către neamuri; Biserica iudeilor și a neamurilor este Noul Israel și adevăratul popor al lui Dumnezeu. **10.** Cf. 7, 19. **11-12.** Aceste versete conțin predica lui Ioan, amplificare mateeană a unui nucleu din *Mc*3, 12 (*Lc* 3, 17, par.) extras din ***Q***. Botezului în Spirit Sfânt din *Mc, Mt* și *Lc* îi adaugă „și în foc"; aceasta pare o aluzie nu numai la foc, ca element care simbolizează prezența divinității, dar și la apariția Spiritului Sfânt în limbi ca de foc, în povestirea Rusaliilor. „Spiritul adevărului", ca apa purificatoare ce apare în 1 *LQ* 4.21[234]. Focul, într-o interpretare amplificată din *Q* (3, 12), e focul distrugător al Gheenei. Apare clar din importanța pe care Ioan o are, atât în iudaism cât și în creștinismul primar, că mărturia sa mesianică avea o mare greutate. Unii erau chiar dispuși să-l considere pe Ioan ca Mesia; Ioan însuși trebuie să dezmintă această atribuire și să arate spre altul. Mărturia completă a lui Ioan este dată mai jos (11, 2-6).

> [13]*În vremea aceasta a sosit Isus din Galileea, la Iordan, la Ioan, ca să fie botezat de el.*
> [14]*Acesta, însă, l-a oprit, zicând: "Eu trebuie să fiu botezat de tine și tu vii la mine!".*
> [15]*Dar Isus i-a răspuns: "Lasă și fă acum căci așa se cuvine nouă, să împlinim toată dreptatea". Atunci l-a botezat.*
> [16]*Și botezându-se Isus, în timp ce ieșea din apă, iată că cerurile s-au deschis: el a văzut Spiritul lui Dumnezeu coborând ca un porumbel și venind asupra lui.*
> [17]*Și iată un glas din ceruri zicea: "Acesta este Fiul meu cel iubit, în care am binevoit".*

---

[234] J.A.T. Robinson, *idem, ibidem.*

23 **b) Botezul lui Isus (3, 13-17).** *Mt* depinde de *Mc*, dar a adăugat 3, 14-15; trebuia să explice cum a putut Isus să se supună unui ritual de penitenţă şi de iertare a păcatelor. **15.** *să împlinim toată dreptatea*: o frază obscură; fără îndoială se referă la identificarea lui Isus, în momentul botezului său, cu un iudeu devotat care observă Legea şi practicile iudaice asociate unei vieţi iudaice pioase. Dialogul adăugat introduce o mărturisire despre demnitatea lui Isus, de către Ioan, care nu se întâlneşte nici în *Mc* nici în *Lc*. **16.** *Spiritul lui Dumnezeu coborând*: în *Mt* şi *Mc* Isus vede acest eveniment sub forma cerurilor deschise, dar în *Lc* şi *In* 1, 32-33 viziunea se extinde şi la Ioan (cel puţin). *porumbel*: numai aici e simbolul Spiritului! În imaginile vetero-testamentare porumbelul este simbolul iubirii. **17.** *Acesta este Fiul meu cel iubit*: iubirea e exprimată în *spusa* plăsmuită pe *Is* 42, 1 (urmându-l pe *Mc*). Folosirea acestei formule îl identifică pe Isus cu Servul Domnului. Viziunea defineşte caracterul mesianicităţii lui Isus; el nu e Mesia regal cuceritor, ci Servul care vesteşte şi suferă.

„Glasul din cer" reflectă credinţa iudaică în *bat qôl* (fiica unui glas), în literatura rabinică menţionată adesea ca fiind mijlocul revelaţiei pus la dispoziţie după încetarea profeţiei[235].

> **4** [1]*Atunci Isus a fost condus de Spiritul în deşert pentru ca să fie ispitit de diavol.*
> [2]*El a ajunat timp de patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, după care a flămânzit.*
> [3]*Şi apropiindu-se, ispititorul i-a zis: "Dacă tu eşti Fiul lui Dumnezeu zi pietrelor acestora să se facă pâine".*
> [4]*Dar el a răspuns: "Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu".*
> [5]*Atunci diavolul l-a luat cu sine în Oraşul Sfânt, l-a aşezat pe aripa templului*
> [6]*şi i-a zis: "Dacă tu eşti Fiul lui Dumnezeu aruncă-te jos; căci este scris: Va porunci pentru tine îngerilor săi şi ei te vor purta pe mâini ca să nu-ţi loveşti de piatră piciorul tău".* [7]*Isus i-a răspuns: "Iarăşi este scris: Să nu ispiteşti pe Domnul, Dumnezeul tău".* [8]*Şi iarăşi l-a luat diavolul şi l-a dus pe un munte foarte înalt, i-a arătat toate împărăţiile lumii cu toată strălucirea lor*
> [9]*şi i-a zis: "Toate acestea ţi le voi da ţie dacă te vei închina mie".*
> [10]*Atunci Isus i-a zis: "Piei, satano! căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini şi numai lui să-i slujeşti".*
> [11]*Atunci diavolul l-a părăsit. Şi iată că îngerii, apropiindu-se, îi slujeau.*

---

[235] STR-B 1, 125-134.